

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Matula

Povinnosti spojené s akcií

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lucie Josková Ph.D., LL.M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. listopadu 2023

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Lucii Joskové, PhD., LL.M., vedoucí této diplomové práce, za odborné rady, vedení, čas a cenné připomínky při zpracování této práce.

V Praze dne 10. listopadu 2023

Martin Matula

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119 905 znaků včetně mezer.

podpis

Martin Matula

V Praze dne 10. listopadu 2023

Obsah

Úvod.....	1
1. Obecně k akci jako nosiči práv (a povinností).....	3
2. Povinnosti zákonné	5
2.1. Povinnost loajality	5
2.2. Povinnosti spjaté s akcií jako s investičním instrumentem	7
2.3. Dílčí zákonné povinnosti	8
3. Povinnosti zvláštní	9
3.1. Příplatková povinnost	12
3.1.1. Pojetí a účel příplatku.....	12
3.1.2. Příplatek u akciových společností	14
3.1.3. Argumenty pro přípustnost příplatku u akciových společností.....	16
3.1.4. Příplatek jako povinnost.....	19
3.1.5. Inkorporace příplatkové povinnosti do akcií.....	20
3.2. Přípustnost zvláštních povinností	22
3.2.1. Hranice aplikace principu legální licence v právu obchodních korporací	23
3.2.1.1. Dobré mravy	23
3.2.1.2. Veřejný pořádek.....	25
3.2.1.3. Statusové otázky	27
3.2.2. Soulad se smyslem a účelem úpravy akciových společností	28
3.2.3. Dilema otevřených akciových společností a ochrany retailového investora.....	30
3.2.4. Postavení retailového investora v judikatuře a trend evropského práva	34
3.2.5. Přípustnost zvláštních povinností a jejich praktická podoba	35
3.2.6. Limity tvorby zvláštních povinností	38
3.2.7. Úvahy de lege ferenda.....	39
Závěr.....	42
Seznam zkratk	44
Seznam použitých zdrojů	45
Abstrakt – povinnosti spojené s akcií.....	51
Abstract – obligations associated with shares	52

Úvod

Právo není pouze text, ale také kontext. Ze své povahy nemůže upravit veškeré vztahy každodenního života osob dopodrobna vyčerpávajícím způsobem. Obsahuje proto množství mezer, ale stejně tak vodítek, jak s těmito mezerami pracovat. Právní teorie se tudíž často potýká s otázkami, zda je určité jednání v kontextu některého právního odvětví i přes výslovnou absenci jeho úpravy možné a dovolené. Anebo naopak, zda toto odvětví neobsahuje úpravu, která by s takovým jednáním jednoznačně kolidovala. To však pro fungování právního řádu není nic neobvyklého; toto konstantní posuzování přípustnosti určitých jednání je pro právo konec konců přirozené. Je projevem jeho dynamičnosti a flexibility, které si právo musí zachovat, pokud má plnit svou funkci jako systém reagující na postupně se měnící a rozvíjející společenské vztahy. Obzvlášť je tomu tak v oblasti obchodního práva. Existují bezpochyby oblasti soukromého práva, kde dominuje rigidita a prostor pro jakékoliv posuzování, co je a není v souladu s tímto odvětvím, je minimální. Obchodní právo je však spíše na opačném konci spektra; už jen s ohledem na jeho komplexnost, množství judikatury a diverzitu názorů obsažených v rozsáhlé doktríně není proto od věci (s trochou nadsázky) tvrdit, že obsahuje více otázek než odpovědí. Jednou z takových otázek je spojování povinností s akciemi. Právní úprava týkající se akciových společností rozsáhle pracuje s právy, které jsou či mohou být s akciemi spojeny a které může akcionář v různých situacích uplatňovat. Avšak pokud jde o obsah akcií, zůstává stále otázkou, jak přistupovat k povinnostem. Mohou být vedle práv také některé povinnosti součástí tohoto obsahu? Obdobně jako při tvorbě akcií se zvláštními druhy práv, je možné tvořit také akcie se zvláštními druhy povinností?

Povinnosti spojené s akciemi jsou téma, které v sobě skrývá dvě ucelené oblasti, na které lze nahlížet poměrně odlišnými způsoby. Konkrétní povinnosti zákonné, o jejichž postavení v právním řádu není pochyb. Na druhé straně otázka tvorby povinností zvláštních, jejichž existence a přípustnost zůstává spíše nejistou. Již s předstihem lze uvést, že práce samozřejmě prozkoumává téma povinností jako celku a bude v kapitolách níže věnovat dostatečnou pozornost povinnostem, které vychází přímo ze zákona, avšak primárně bude spočívat těžiště práce v posuzování oblasti povinností zvláštních. Je to právě u povinností zvláštních, kde toto téma tím, že není v zákoně jednoznačně rozřešené, nabízí širší prostor pro diskusi a analýzu (na rozdíl od povinností zákonných, které mají svou pozici v právním řádu již mnohem více ukotvenou a nenabízí se u nich tudíž takový prostor pro rozbor). Povinnosti zákonné tedy v textu dostanou své místo a prostor, avšak stručnějším a deskriptivním způsobem; povinnosti zvláštní budou naopak rozebrány spíše syntetickou metodou – prozkoumáním a posouzením poznatků, které lze použít

k podpoře či odmítnutí přípustnosti jejich pozice v právním řádu a vyvození závěrů ze syntézy těchto poznatků.

S ohledem na větší orientaci na povinnosti zvláštní lze tedy říci, že zaměřením této práce je oblast, které není zákonodárcem v současné době věnována větší úroveň pozornosti. Prozatím ani jediná z novel korporátního práva nevnese do zákona ničeho, co by představovalo jakkoliv klíčovou změnu či alespoň náznak, jaký postoj zákonodárce k tomuto tématu zastává. Z toho důvodu ostatně také představuje většinu záchytných argumentačních bodů této práce doktrína a v ní obsažené názory řady autorů, kteří se k tomuto tématu během posledních bezmála dvou desítek let vyjadřovali. Obdobně jako ze strany zákonodárce, ani judikatura prozatím nedisponuje žádnými konkrétními výstupy, které by udávaly tématu jasný směr. I tak lze ale v některých závěrech judikatury vysledovat alespoň určité teze, o které se lze opřít při posuzování relevance argumentů, které podporují či odporují přípustnosti tvorby zvláštních povinností u akcií.

Je na místě uzavřít úvodní kapitolu vytyčením konkrétních cílů pro směřování této práce. Ve svém souhrnu se pokusím najít odpověď na několik na sebe navazujících otázek. Za prvé je vhodné začít jednoduchou úvodní otázkou, zda je možné s akcemi vůbec spojovat nějaké povinnosti. S předstihem zde uvádím, že prvním milníkem této otázky bude popis a shrnutí povinností zákonných, stručně a spíše deskriptivně. Za druhé, zaměřím se na otázku, zda lze s akcemi spojovat také povinnosti zvláštní. V této části budou prozkoumány případné překážky této tvorby ale také to, co přípustnosti spojování povinností s akcemi svědčí. Speciální pozornost bude věnována příplatkové povinnosti, jelikož jí z důvodů, které budou nastíněny v kapitolách níže, považuji za klíčovou pro vstup do celé problematiky spojování zvláštních povinností s akcemi. Za třetí, bude-li závěrem celé analýzy, že spojování zvláštních povinností lze označit za přípustné, zaměřím se na posouzení, jaké konkrétní podoby by v praxi takové povinnosti mohly mít a jaké by byly jejich případné limity. Zkrátka, tato práce má ambici přijít s odůvodněným závěrem, zda a v jakých podobách je možné spojit s akcemi vedle práv také povinnosti.

1. Obecně k akci jako nosiči práv (a povinností)

Před jakýmkoliv bližším rozbohem směřujícím k povinnostem a jejich vztahu k akciím je samozřejmě vhodné vše nejprve zasadit do kontextu. Tedy vysvětlit, či alespoň dostatečně přiblížit právní instituty a koncepty, okolo kterých bude zbytek práce soustředěn. Máme-li posoudit, zda něco může být součástí obsahu akcie, je příhodné alespoň rozvést, co je tímto obsahem v právní teorii myšleno, jak k němu přistupuje zákon a jak zapadá do kontextu úpravy korporátního práva.

Podíl, tedy účast akcionáře na akciové společnosti a práva a povinnosti z ní plynoucí, je reprezentován cenným papírem – akcií.¹ Akcie je esenciálním a nedílným komponentem existence a fungování akciové společnosti a ve stejném duchu také akcionářů a jejich postavení. Z hlediska formy zákon umožňuje tvorbu akcií na jméno (cenný papír na řad) anebo akcií na majitele (cenný papír na doručitele), přičemž akcie na majitele lze již vydat pouze jako zaknihovaný nebo imobilizovaný cenný papír. Zákaz tvorby listinných akcií na majitele je výsledkem snahy zákonodárce omezit anonymní akcie, která vyústila v přijetí zákona č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů, který k 1. lednu 2014 změnil ex lege veškeré listinné akcie na majitele, které nebyly imobilizované, na listinné akcie na jméno.²

Akcii lze označit za účastnický cenný papír, jelikož je s ní vždy spojena účast na společnosti skrze podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech.³ Tyto práva akcionář získává vznikem společnosti a vykonává je právě prostřednictvím akcií.⁴ Teorie pracuje s vnitřním rozdělením pohledu na akcii s tím, že obsahuje stránku kvantitativní a stránku kvalitativní. Kvantitativní stránka vyjadřuje zaměření na počet – v jakém počtu vyjadřuje akcie základní kapitál a také poměr účasti akcionářů na společnosti. V případě její kvalitativní stránky jde o vyjádření obsahu, tedy práv a – co bude předmětem rozborů v této práci – případně také povinností.⁵

Práva, která tvoří tento obsah a vyplývají přímo ze zákona jsou obsažena na mnoha místech zákona o obchodních korporacích, ale také mimo něj v některých zvláštních zákonech, jako je kupříkladu zákon o přeměnách nebo zákon o podnikání na kapitálovém trhu. Zpravidla lze tyto

¹ Srov. § 31 a § 256 odst. 1 ZOK.

² GÜRLICH, R. *Akciová společnost – akcie a cenné papíry*. Novinky z rekonstrukce – advokátní kancelář GÜRLICH & Co., 2014, č. 21, s. 1.

³ Srov. § 245 odst. 1 ZOK.

⁴ LASÁK, J. in POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. Academia iuris (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2014, s. 275.

⁵ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1223.

práva rozdělit podle jejich charakteru na práva majetkové a práva nemajetkové povahy. Majetková práva se týkají podílu na vlastních zdrojích společnosti nebo zvyšování účasti akcionářů ve společnosti. Příkladem sem lze zařadit zejména právo na podíl na zisku, likvidačním zůstatku či jiných vlastních zdrojích.⁶ Naopak množina práv nemajetkových směřuje k podílení se na řízení společnosti.⁷ To se projevuje zejména v zajištění možností akcionářů uplatňovat vliv a mít kontrolu nad naplňováním účelu společnosti a mít v tomto ohledu přístup k dostatečným informacím. K tomu v zákoně existuje škála instrumentů, které jsou akcionářům pro tyto účely k dispozici. Primárně právo účasti a hlasování na valné hromadě, ale také práva uplatnitelná mimo ni, příkladem právo žádat kontrolní orgán o přezkoumání činnosti statutárního orgánu.⁸

Co je však důležité je skutečnost, že s ohledem na rozsah kvalitativní stránky může být obsah akcí do jisté míry modifikován v podobě vytváření zvláštních druhů akcí. Tato flexibilita je pojata jako nástroj, skrze který mohou akcionáři uplatňovat výkon svého vlivu na společnost, respektive jej určitým způsobem modifikovat. Zákon o obchodních korporacích je nastaven způsobem, který umožňuje tvorbu značného druhu různých zvláštních akcí v rozličných variantách, s výslovným zákazem pouze tvorby akcí, s kterými je spojeno právo na úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti (tzv. úrokové akcie).⁹ Vytvářením zvláštních druhů akcí mohou být některá akcionářská práva oslabována či zesilována, úplně vypuštěna anebo také mohou být do akcí dodatečná práva přidána.¹⁰

Tuto úvodní kapitolu lze v souhrnu vnímat jako uvedení několika základních tezí z oblasti obchodního práva týkající se akcí a jejich klíčového významu pro fungování akciových společností. Nejen jako základní jednotka, skrze kterou lze kvantifikovat základní kapitál a účast na společnosti, ale také ve svém kvalitativním pojetí jako nosič, který v sobě obsahuje práva spojená s účastí na společnosti a participací na jejím chodu. Zákonodárce přitom ponechává akcionářům jistou míru flexibility umožňující modifikaci tohoto obsahu v podobě tvorby zvláštních druhů akcí.

⁶ Tamtéž, s. 1224.

⁷ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 433.

⁸ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1224.

⁹ ŠTENGLOVÁ, I., ŠUK, P. *Zvláštní druhy akcí jako nástroj účasti akcionářů na řízení společnosti*. Bulletin advokacie, 2022, č. 7-8, s. 46-52.

¹⁰ PIHERA, V. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L. *Akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 71.

2. Povinnosti zákonné

Přistoupíme-li tedy k akci jako k nosiči, který v sobě obsahuje práva, pak se s ohledem na otevřenost zákonodárce ohledně jejich případné modifikace nabízí následně otázka, zda součástí tohoto obsahu nemohou být vedle práv také povinnosti. I přesto, že ustanovení § 256 odst. 1 ZOK hovoří pouze o právech, lze i tak identifikovat některé povinnosti, které jsou spojeny s akcií přímo ze zákona. Jejich úprava je však roztroušená; ač některé vyplývají přímo z konkrétních ustanovení zákona o obchodních korporacích, jiné jsou upraveny například v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu nebo občanském zákoníku.¹¹

Tato kapitola si neklade za cíl hlubší analýzu zákonných povinností, ale spíše jejich stručnější popis a shrnutí, aby byl v souladu s tématem práce podán ucelený pohled na veškeré součásti problematiky spojování povinností s akciemi. Zároveň jsem přesvědčen, že i přesto, že tento oddíl nejde výrazně do hloubky, je i tak pro zbytek práce nepochybně přínosný – jak lépe totiž uchopit celé téma spojování povinností s akciemi než počátečním pochopením jeho jednotlivých podob a jejich pozice v právním řádu.

2.1. Povinnost loajality

Povinnost loajality je dnes již uváděna jako základní povinnost akcionářů,¹² avšak toto její postavení v právním řádu je teprve relativně nedávným fenoménem. Původně se totiž zmínky o této povinnosti začínají objevovat teprve v období několika let před rekodifikací soukromého práva, a to poprvé v judikatuře Vrchního soudu v Praze,¹³ který ve svém usnesení označil jednání společnosti, kterým znemožnila po nějakou dobu podnikání společnosti, jako „závažné porušení nepsaných povinností“. Již na tom je znát, že ve svých počátcích povinnost loajality neměla jednoznačné východisko. Někteří autoři zastávali názor, že je její základ zákonný,¹⁴ avšak

¹¹ ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 210.

¹² DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 393.

¹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004.

¹⁴ ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P. Díl 3. [*Povinnost loajality vůči ostatním akcionářům a zámům společnosti*]. In: DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 366. Zákonný základ spatřují konkrétně v § 830 SOZ, který zněl: „Každý z účastníků je povinen vyvíjet činnost k dosažení sjednaného účelu způsobem stanoveným ve smlouvě a zdržet se jakékoli činnosti, jež by mohla znemožnit nebo ztížit dosažení tohoto účelu.“ Případně také JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 9, s. 259-267, zmiňuje také § 56a SOZ, který zněl: „(odst. 1): Zneužití většiny stejně jako menšiny hlasů ve společnosti je zakázáno, (odst. 2): Jakékoli jednání, jehož cílem je některého ze společníků zneužívajícím způsobem znevýhodnit, je zakázáno.“

například judikatura ji v té době označuje za výkladové pravidlo.¹⁵ Až občanský zákoník přichází s pevným základem povinnosti loajality, v podobě § 212 odst. 1 ObčZ.¹⁶ I přesto však tento institut nemá naprosto jednotnou podobu; nejen, že se pro rozdílné právní formy společností uplatňuje v rozdílných intenzitách,¹⁷ i soubor právních vztahů, v nichž se uplatní má různé roviny – lze totiž identifikovat povinnost loajality jak ve vztazích vertikálních, tedy mezi společností a akcionářem, tak horizontálních, mezi akcionáři samotnými.¹⁸ Situaci také nikterak nezlehčuje skutečnost, že navíc obsah této povinnosti není v právu kompletně ustálený.¹⁹

Co je obsahem povinnosti loajality tudíž nemusí být jednoduché zformulovat. Proto je vhodné začít uvedením obecných, teoretických závěrů, přičemž u nich je možné vyjít z bližšího rozvedení ustanovení § 212 odst. 1 ObčZ. Komentářová literatura jej rozvádí jako povinnost společníka chovat se tak, aby na jednu stranu přispíval dosažení účelu korporace a na stranu druhou se zdržel všeho, co by dosažení takového cíle ohrozilo; své zájmy prosazoval v souladu s vnitřním řádem korporace a nezneužíval svá členská práva. To vše je navíc zastřešeno požadavkem na rovný přístup k členům, jejich právům a povinnostem a účasti na utváření vůle korporace.²⁰ Naplnění těchto požadavků může ze své povahy tudíž spočívat zpravidla ve zdržení se určitých jednání, ale tím nejsou vyloučeny situace, kdy k dodržení povinnosti loajality bude od společníka vyžadováno také nějakým způsobem konat. Zkrátka, v povinnosti loajality lze spatřovat jak pasivní, tak také aktivní prvek.²¹

Pro podobu tohoto institutu v praxi, tj. která konkrétní jednání již budou představovat porušení povinnosti loajality, bude nutné blíže analyzovat, kde a jakým způsobem povinnost loajality používá judikatura. Na co lze v současné době alespoň průřezově z judikatury poukázat, je kupříkladu závěr, že zpřístupnění informací třetím osobám, které se společník dozvěděl v souvislosti se svým postavením a které mohou společnosti způsobit újmu, je porušením povinnosti loajality,²² nebo například také to, že povinnost se uplatní i na společníky v postavení

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

¹⁶ § 212 odst. 1 ObčZ zní: *“Přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy.”*

¹⁷ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L., op. cit. pozn. 10, s. 367.

¹⁸ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 443, stejně tak LÁLA, D. *Druhy podílů v kapitálových společnostech*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2020, s. 198.

¹⁹ JOSKOVÁ, L., op. cit. pozn. 14, s. 259-267.

²⁰ HRABÁNEK, D. § 212 [Vztah korporace a člena]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

²¹ JOSKOVÁ, L., op. cit. pozn. 14, s. 259-267.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018.

zákonného zástupce.²³ Z hlediska otázky aktivního prvku povinnosti stojí za zmínku usnesení, které dovozuje, že povinnost společníka přenechat společnosti ze svého majetku určitou věc, právo či jinou majetkovou hodnotu již do povinnosti loajality nespadá.²⁴ Vedle sebe lze také uvést rozsudek již z roku 2007, který uvádí, že převod podílu by s ohledem na princip loajality neměl ohrozit další činnost a existenci společnosti²⁵ a usnesení, které dovozuje, že zmaření konání valné hromady znemožní společníkovi možnost se úspěšně domáhat zrušení společnosti z důvodu nekonání valných hromad.²⁶ Společně tedy tato dvě posledně citovaná rozhodnutí poukazují to, že Nejvyšší soud přistupuje k povinnosti loajality jako k institutu, který chrání samotnou existenci společnosti proti určitým jednáním společníků.

Význam povinnosti loajality pro účely této práce shledávám zejména z důvodu, jakým způsobem na ní bylo nahlíženo v době, kdy se o ní začalo poprvé diskutovat. Pokud totiž vezmeme v potaz první zmínky v teorii²⁷ a judikatuře²⁸ ohledně povinnosti loajality, je v nich vidět, že dovození její existence v té době vůbec neodporovalo, že nutně neměla od počátku pevný zákonný základ. Pro budoucí posuzování v následujících kapitolách lze v této skutečnosti spatřovat implikaci, že teorie ani judikatura nepovažuje za absolutní překážku dovození povinnosti spojené s akcií skutečnost, že pro takovou povinnost absentuje konkrétní zákonná úprava.

2.2. Povinnosti spjaté s akcií jako s investičním instrumentem

Dvě specifické povinnosti, které se týkají výlučně akcií přijatých k obchodování na regulovaném trhu, s akciemi spojuje zákon o podnikání na kapitálovém trhu a zákon o nabídkách převzetí. V teorii jsou tyto dvě povinnosti společně označovány jako povinnosti spjaté s akcií jako s investičním instrumentem a mají za cíl primárně chránit investory a kapitálový trh pomocí zajištění vyšší míry transparentnosti na trhu.²⁹

První z nich tvoří povinnost oznámit podíl na hlasovacích právech vycházející z ustanovení § 121 ZPKT. Pokud podíl osoby na hlasovacích právech nebo základním kapitálu emitenta

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu, op. cit. pozn. 15.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1441/2012.

²⁷ ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 185.

²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze, op. cit. pozn. 13.

²⁹ POKORNÁ, J. in KOTÁSEK, J. a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 70.

dosáhne nebo překročí zákonem stanovené hranice,³⁰ či případně pokud svůj podíl sníží pod tyto hranice, vzniká povinnost oznámit tuto skutečnost jak emitentovi, tak také regulátorovi kapitálového trhu (České národní bance). Na toto oznámení zákon stanoví lhůtu tří pracovních dnů ode dne, kdy se oznamovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o skutečnostech tuto povinnost zakládajících.³¹

Druhou je povinnost učinit nabídku převzetí vycházející ze zákona o nabídkách převzetí, respektive unijního práva, jehož předpisy tento zákon zpracovává.³² Tato povinnost představuje reakci zákonodárce na případy, kdy akcionář získá rozhodný podíl na hlasovacích právech společnosti představující alespoň 30 % všech hlasů spojených s účastnickými cennými papíry vydanými touto společností. Nabídka převzetí musí být takovým akcionářem učiněna do 30 dnů ode dne, který následuje po dni překročení této hranice hlasů. Při nesplnění povinnosti se mohou osoby, které byly vlastníky účastnických cenných papírů k poslednímu dni lhůty, domáhat náhrady škody.³³

2.3. Dílčí zákonné povinnosti

Není to pouze právo kapitálového trhu, které obsahuje povinnosti, které se aktivují v důsledku specifických právem předvídaných právních skutečností. Výjimečně akcionářům mohou vznikat také jednotlivé povinnosti dle zákona o obchodních korporacích, přičemž reagují na relativně širokou škálu situací rozdílné intenzity a závažnosti. Pro jejich přehled níže shrnuji povinnosti obdobného charakteru pod jednotlivé zastřešující pojmy.

Část z těchto povinností lze shrnout pod jednotný pojem *povinnosti předkládacího charakteru*. Lze jím označit takové povinnosti, jejichž účelem je zajistit předložení akcií

³⁰ Výše těchto hranic viz § 121 odst. 1 ZPKT: „(...) ve výši 3 %, je-li základní kapitál emitenta vyšší než 100 000 000 Kč nebo odpovídající částka v cizí měně, 5 %, 10 %, 15 %, 20 %, 25 %, 30 %, 40 %, 50 % nebo 75 % (...).“

³¹ SLOVÁKOVÁ, Z., CHROMÁ, M., PAUKNEROVÁ, M. *České obchodní právo*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2007, s. 114.

³² Jedná se o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí, k jejíž transpozici v důsledku komplikací legislativních prací a politických důvodů dochází až o čtyři roky později. Srov. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 104/2008 Sb. o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), č. 104/2008 Dz.

³³ POKORNÁ, J. in KOTÁSEK, J. a kol., op. cit. pozn. 29, s. 71-72.

společnosti k výměně (§ 342, 343, 525, 526 ZOK) anebo také akcie společnosti v některých případech přímo vrátit (§ 528, 533 ZOK).³⁴

Další množinou jsou *povinnosti peněžního charakteru*, tedy povinnosti, jejichž důsledkem je převod peněžních prostředků, a to nezávisle na svém konkrétním právním důvodu. Spadají sem povinnosti spojené s vrácením záloh na zisku (§ 35 a 348 ZOK), nuceným přechodem účastnických cenných papírů (§ 378 odst. 2 ZOK) nebo také povinný odkup účastnických cenných papírů (§ 341 ZOK).³⁵

A pro úplnost výčtu nelze opomenout ještě také množinu *povinností sistačního charakteru*. V některých případech, kdy akcionář dle zákona nevykonává své hlasovací právo můžeme hovořit o povinnosti podrobit se sistaci. Jde o některé situace vztahující se buďto k druhu rozhodnutí valné hromady anebo také vztahující se pouze k osobě akcionáře (§ 426 a 427 ZOK).³⁶

Závěrem je ještě namísteš poukázat na postavení vkladové povinnosti. Ač je v literatuře uváděna jako jedna ze základních povinností akcionářů³⁷ a její význam pro akciové společnosti je nepochybný, nejedná se o povinnost spojenou s akcií. Jedná se o apriorní povinnost akcionáře, jelikož akcie jsou vydávány teprve v okamžiku, kdy je jejich emisní kurs zcela splacen.³⁸ Na tom nic nemění ani existence institutu nesplacené akcie, jelikož ta není cenným papírem, nýbrž pouze legislativním označením, které je svou povahou „pouze“ obligací, která vzniká převzetím členství ve společnosti.³⁹

3. Povinnosti zvláštní

K otázce, zda mohou být s akciemi spojeny vedle práv také povinnosti, lze tedy v první řadě říci, že některé povinnosti jsou s akciemi spjaty přímo ze zákona. Zpravidla jde o velice specifické situace, avšak mezi těmito povinnostmi vyvstává jako ojedinělá povinnost loajality, která může

³⁴ LÁLA, D. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L., op. cit. pozn. 10, s. 270-271.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ DVORÁK, T., op. cit. pozn. 12, s. 393, srov. také BUGOVÁ, B., KONEČNÁ, P. *Sistace hlasovacích práv aneb kdy nemůže společník vykonávat hlasovací právo – I. část*. Epravo.cz [online]. 2022 [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sistace-hlasovacich-prav-aneb-kdy-nemuze-spolecnik-vykonavat-hlasovaci-pravo-i-cast-115296.html>.

³⁷ ČECH, P. in DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Beckova edice právo a hospodářství. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 345.

³⁸ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 434.

³⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz, k § 264 až 293.

mít širší škálu podob a uplatnění v různorodých případech. Výčet zákonných povinností však téma nikterak nevyčerpává; naopak se v této situaci nabízí se ptát, pokud tedy existují povinnosti vycházející ze zákona, je možné také uvažovat o existenci povinností, které zákon nepředvídá vůbec?

V rámci právní teorie již několik let probíhá diskuze týkající se přípustnosti inkorporování zvláštních povinností do akcií, tedy takových povinností, které zákon výslovně neupravuje či nepředvídá. Těžiště této diskuze však přichází až s obdobím následujícím po rekodifikaci soukromého práva; do té doby, tedy ještě za účinnosti obchodního zákoníku, lze v odborné diskuzi zaznamenat jen drobné zmínky ohledně povinností spojených s akciemi, a to vždy pouze jako odkaz na povinnosti zákonné.⁴⁰

Soudím, že podnětem pro bližší analýzu tohoto tématu byla pro řadu autorů rekodifikace soukromého práva, konkrétně přijetí zákona o obchodních korporacích, který přinesl mimo jiné také značnou systémovou změnu v pojetí druhů akcií spočívající ve změně dikce původního § 155 odst. 7 ObchZ na současný § 276 ZOK, nově umožňující vytváření akcií se zvláštními právy z původně uzavřeného zákonného výčtu. Dovolím si spekulovat, že nad rámec této systémové změny svou drobnou roli možná sehrála také výslovná textace odůvodnění přechodu z taxativního pojetí druhů akcií na otevřený model v důvodové zprávě k zákonu o obchodních korporacích, která v příslušném odstavci k této změně uvádí pouze pojem *druhy akcií*, aniž by jakkoliv nad rámec pochybností uzavřela, že se jedná pouze o akcie se zvláštními právy či, byť i nepřímou, vylučovala či připouštěla možnost existence akcií se zvláštními povinnostmi.⁴¹

Po rekodifikaci se někteří autoři vyjadřovali již přímo k přípustnosti inkorporace povinností do akcií a lze tvrdit, že i několik let po účinnosti zákona o obchodních korporacích panovala v právní teorii téměř úplná shoda na závěru, že takové zvláštní akcie tvořit nelze.⁴² Záměrně používám slovo *téměř*, jelikož již v roce 2013, svým způsobem nadčasově, I. Štenglová v komentáři k zákonu o obchodních korporacích uvedla, že nejen práva, ale i povinnosti plynoucí

⁴⁰ DĚDIČ, J. *Práva a povinnosti akcionáře*. Obchodní právo. 1996, roč. 5, 1/96, s. 4., případně také ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVORÁK, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 346.

⁴¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. op. cit. pozn. 39, k § 254 až 282.

⁴² LASÁK, J. in POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol., op. cit. pozn. 4, s. 270, shodně také VYBÍRAL, P. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1403, JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 396, ČECH, P. in ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 273, DVORÁK, T., op. cit. pozn. 12, s. 189.

z účasti v korporaci, které si společníci mezi sebou dohodnou, jsou v konečném důsledku vyjádřením jejich smluvní svobody. To však za respektování funkčnosti obchodní korporace, a aniž by práva a povinnosti zakládaly neodůvodněnou nerovnost mezi společníky,⁴³ tedy implikace, že přípustnost tvorby akcií se zvláštními povinnostmi možná nemusí být a priori vyloučena. Nad rámec uvedeného se však v tomto komentáři I. Štenglová nepouští do hlubší analýzy tohoto tématu.

Převrat v tomto tématu a změna přístupu teorie k vnímání přípustnosti zvláštních povinností spojených s akciemi však eventuálně přichází z podnětu tématu, o jehož přípustnosti v akciových společnostech se již také léta diskutuje. Jedná se o problematiku příplatků, respektive jejich přípustnosti a povahy, pokud jde o jejich roli v akciových společnostech. Tato diskuze, započatá již za účinnosti obchodního zákoníku⁴⁴ a pokračující i v období následujícím po rekonstrukci soukromého práva⁴⁵ byla totiž podnětem pro některé autory, aby se také zabývali otázkou přípustnosti příplatků v akciových společnostech jakožto povinnosti, která může být inkorporována v akcii samotné.⁴⁶ I přes relativní ustálenost právní teorie ohledně nepřipustnosti vytváření akcií se zvláštními povinnostmi totiž skrze otázku příplatkové povinnosti v akciových společnostech poprvé R. Kříž v roce 2016 dochází k závěru, že lze obecně vydat akcie se zvláštními povinnostmi, přičemž jako jednu z takových povinností připouští právě povinnost příplatkovou.⁴⁷

Považuji proto za vhodné započít analýzu otázky přípustnosti spojování zvláštních povinností s akciemi optikou povinnosti příplatkové. S ohledem na skutečnost, že teorie poprvé dochází k hlubší analýze otázky povinností spojených s akciemi právě skrze ni, považuji za logické začít pochopením argumentů, které k těmto závěrům vedly a následně analýzou, nakolik jsou tyto argumenty přesvědčivé a případně také použitelné pro připuštění i jiných zvláštních

⁴³ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 469.

⁴⁴ DĚDIČ, J. *Příplatek akcionáře na vytvoření vlastního kapitálu mimo základní kapitál* in ŠTENGLOVÁ, I. (ed.). *Pocita Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 86-102.

⁴⁵ Kupříkladu DVORÁK, T., op. cit. pozn. 12, s. 189, či HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 343.

⁴⁶ Prvním takovým autorem je R. Kříž in KRÍŽ, R. *Několik poznámek k problematice příplatku mimo základní kapitál u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s přihlédnutím k příplatku nepeněžitému* in *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie: sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*, 1. vyd. Praha: Troas, 2016, s. 363-364.

⁴⁷ Tamtéž. Ač lze tento příspěvek označit za první výslovné připuštění spojení povinností s akciemi, je nutno dodat, že R. Kříž zde uvádí, že se přiklání k názoru I. Štenglové z roku 2013, uvedeném v op. cit. pozn. 43.

povinností spojitelných s akciemi. Zejména s ohledem na skutečnost, že v letech následujících po prvních hlasech připouštějících příplatkovou povinnost jakožto součást akcie nastává v diskuzi týkající se obecné otázky povinností s akciemi znatelný obrat. Následující kapitola je tudíž věnována rozboru příplatkové povinnosti a jejího vztahu k akciovým společnostem.

3.1. Příplatková povinnost

3.1.1. Pojetí a účel příplatku

Jak již bylo naznačeno výše, problematika příplatků není v právní teorii ničím novým. To platí zejména s ohledem na skutečnost, že institut příplatků u společností s ručením omezeným existuje v českém právním řádu již dokonce déle, než samostatná Česká republika.⁴⁸ I přesto však, možná paradoxně, není současná úprava definice samotného příplatku naprosto jednoznačná.⁴⁹ I přes legislativní zkratku v zákonu o obchodních korporacích, který v § 139 odst. 2 příplatek označuje jako „*povinnost přispět na vytvoření vlastního kapitálu peněžitými prostředky nad společníky vklad*“, upozorňují někteří autoři⁵⁰ na nepřesnost zákona při nakládání s tímto pojmem, jelikož ve skutečnosti míří pouze na příplatkovou *povinnost*, přičemž zákon o obchodních korporacích však upravuje v § 162 a násl. jak příplatkovou povinnost, tak také příplatek dobrovolný, tedy nejenom povinnost, ale také *právo* příplatek poskytnout. Jak tito autoři upozorňují, příplatkem je tedy nutné rozumět právo nebo povinnost a nikoliv pouze povinnost, jak možná nepřesným způsobem zákon o obchodních korporacích upravuje v § 139 odst. 2.⁵¹ K této problematice navíc J. Dědič a P. Šuk také doplňují, že samotný význam příplatku není v zákoně⁵² používán kongruentně, jelikož významově je v některých případech blíže pojmu předmětu příplatku – jakožto majetku, který společník převádí na společnost za účelem zvýšení jejího vlastního kapitálu – zatímco jinde je pojem používán pro samotnou částku, která je vykazována na účtu vlastního kapitálu společnosti v důsledku převodu předmětu příplatku na společnost.⁵³

⁴⁸ Té doby označováno jako doplatky. Srov. zákon č. 58/1906 Ř. z., *o společnostech s omezeným ručením* (dále jen „zákon o s.r.o. z roku 1906“), § 72.

⁴⁹ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 45, s. 343. Obdobně také DĚDIČ, J., ŠUK, P. *Příplatky v akciové společnosti*. in *Sborník mezinárodní konference XXVI. Karlovarské právníkové dny*. Praha: Leges, 2018, s. 491.

⁵⁰ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 45, s. 343.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² S pojmem příplatku pracuje nejen zákon o obchodních korporacích, ale také zákon o přeměnách.

⁵³ DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 491.

Pro bližší analýzu pojmu příplatku a s ním spojené případné příplatkové povinnosti u akciových společností považují za vhodné zde na úvod i přes výše zmiňované výkladové problémy ustálit tento pojem na podobě, s níž bude tato práce dále pracovat, která nejbližší odpovídá způsobu, jakým na tento institut právní teorie i přes systematicky imperfektní zákonnou definici nahlíží.

Jsem názoru, že nejvhodnějším pojetím příplatku je syntéza obou výše zmíněných výkladů. Pojetí, které reaguje na otázku existence dobrovolného příplatku nad rámec legislativní zkratky v zákonu o obchodních korporacích, která míří pouze na povinnost, přináší B. Havel, podle kterého je příplatkem „*právo nebo povinnost společníka vložit do společnosti příplatek nad společníkům vklad mimo základní kapitál (...)*“.⁵⁴ Nedostatkem tohoto pojetí je však opětovné uvedení slova *příplatek* uprostřed věty, které však, jak je z významu uvedené věty zřejmé, míří spíše na samotný předmět příplatku, tj. majetkovou hodnotu. Oproti tomu J. Dědič a J. Lasák nahlíží na příplatky spíše primárně skrze jejich hospodářský význam a uvádí je proto jako majetek, tedy peněžité i nepeněžité prostředky, poskytované nad rámec základního kapitálu za účelem vytvoření vlastního kapitálu.⁵⁵ Dosazením chápání příplatku jakožto majetkové hodnoty do pojetí B. Havla lze dojít k pojetí příplatku, s kterým se ztotožňuji, jelikož jsem přesvědčen, že nejlépe vystihuje jeho charakter v rámci systematiky práva společností. Uzavřel bych tudíž, že příplatkem lze obecně označit právo nebo povinnost společníka vložit do společnosti předmět vkladu (předmět vkladu zde chápán ve smyslu konkrétní majetkové hodnoty, tj. peněžitých i nepeněžitých prostředků) mimo základní kapitál, za účelem vytvoření vlastního kapitálu společnosti.

Při zkoumání účelu příplatku lze tento institut označit jako reakci společnosti na potřebu zvýšení vlastního kapitálu – ať už pro financování svého chodu, splácení dluhů, či například financování nových projektů. Není neobvyklé, aby se kapitálová společnost ocitla v situaci, kdy pro ni nebude výhodné – či vůbec možné – přistoupit k vyhledání externího financování. Bankovní úvěr nemusí být pro společnost dosažitelný z důvodu nedostatečného majetkového zajištění, případně z důvodu přetížení společnosti již existujícími úvěry a úvěr od některého ze společníků nemusí být vždy dosažitelný, a i kdyby taková možnost existovala, nic to nemění na skutečnosti, že společnosti tím více poroste zadluženost. Stejně tak riskantní může být zvýšení základního kapitálu. Posílení určitých společníků či přibrání úplně nového investora může být také pro společnost v určitém ohledu rizikové – není žádná záruka, že nepůjde o investora, který bude

⁵⁴ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 45, s. 343.

⁵⁵ DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1142.

v budoucnu nepříznivě ovlivňovat chod společnosti. Oproti tomu příplatek nabízí možnost, jak přispět do vlastního kapitálu společnosti bez změny postavení společníků a bez přibírání další úvěrové zátěže. Proto lze z hlediska jeho účelu příplatek brát jako potenciální efektivní nástroj financování, který zmírňuje některá rizika spojená s ostatními způsoby, kterými společnosti mohou získávat finance z externích zdrojů.⁵⁶

3.1.2. Příplatek u akciových společnostech

Již pouze s ohlednutím na výše rozvedený účel příplatku se nabízí otázka přípustnosti jeho použití v rámci akciových společností a jejich financování, a to zvláště s ohledem na charakter akciové společnosti jakožto společnosti, která bude mít zpravidla vysoké nároky na financování svého chodu. Je beze sporu, že kapitálové potřeby, na které institut příplatku reaguje v rámci společností s ručením omezeným vyvstávají také v akciových společnostech. Zajištění financí na další fungování, nové projekty či jiné závazky společnosti, a to bez úvěrového financování nebo změny základního kapitálu, nejsou potřeby limitované pouze na společnosti s ručením omezeným.⁵⁷ Tyto potřeby vyvstávají u akciových společností stejnou měrou, ne-li více než u společností s ručením omezeným, zejména pokud vezmeme v potaz často vyšší objemy kapitálu a složitější dispozice s ním, ke kterým v rámci fungování akciových společností běžně dochází.

Pokud setrváme na čistě systematickém výkladu, pak není sporu o tom, že otázka úpravy příplatků mimo základní kapitál společnosti v zákonu o obchodních korporacích míří pouze na společnosti s ručením omezeným, přičemž v úpravě akciových společností absentuje.⁵⁸ Stejná dichotomie se v zákoně nacházela již za účinnosti obchodního zákoníku. Je také na místě podotknout, že s přechodem právní úpravy z obchodního zákoníku na zákon o obchodních korporacích se na povaze příplatku nic nezměnilo,⁵⁹ respektive, zákon o obchodních korporacích přinesl pouze drobné změny, které nezasahují do podstaty institutu příplatku.⁶⁰ Ovšem s ohledem

⁵⁶ ČERNÝ, P. *Příplatek mimo základní kapitál jako efektivní způsob posílení vlastního kapitálu*. Epravo.cz [online]. 2018 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/priplatek-mimo-zakladni-kapital-jako-efektivni-zpusob-posileni-vlastniho-kapitalu-107267.html>.

⁵⁷ DĚDIČ, J. in ŠTENGLLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 93.

⁵⁸ § 139 a § 162 a násl. ZOK v Hl. IV. (společnost s ručením omezeným), zatímco v Hl. V. ZOK (akciová společnost) taková úprava absentuje.

⁵⁹ Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti (dále jen „skupina KANCL“) ze dne 9. 4. 2014.

⁶⁰ Zákon o obchodních korporacích sice přináší změnu kogentnosti maximální výše souhrnu příplatků či abaddonní právo, nicméně esenciální úprava mechanismu příplatku je stále stejná. Srov. op. cit. pozn. 39, k § 158 až 174. Viz také srovnání obdobného znění původního § 121 ObchZ a současného § 139 ZOK.

na soukromoprávní charakter práva upravujícího obchodní korporace a tudíž vliv základní zásady vyplývající z čl. 2 Listiny základních práv a svobod, tedy zásadu, že každý může činit co není zákonem zakázáno a nikdo není nucen činit, co zákon neukládá, se otázka příplatků pro akciové společnosti dostává do pozice, kdy je její přípustnost otevřeným tématem – ani zákon o obchodních korporacích, ani žádný jiný zákon totiž neobsahuje její výslovný zákaz. Zbývá tedy prozkoumat, zda lze přípustnost příplatků v akciových společnostech dovodit či nikoliv, a to případně na základě jakých principů a argumentů, respektive zda zákon neobsahuje jakékoliv jiné skutečnosti, které by připuštění příplatku bránily.

První hlubší analýzu této problematiky poprvé nabídl J. Dědič, a to již v roce 2006, kdy ve svém příspěvku toto téma poprvé otevírá v návaznosti na otázku způsobů účasti akcionářů na tvorbě vlastního kapitálu, čímž se dostává k tématu přípustnosti příplatku a obdobně jak již bylo uvedeno výše, také uvádí, že v akciové společnosti může nastat potřeba zvýšení vlastních zdrojů financování, ideálně aniž by zároveň musela společnost zvyšovat svůj základní kapitál. K potenciálnímu použití příplatku tedy originálně J. Dědič dochází právě proto, že se jeví jeho využití vhodným i v poměrech akciových společnosti a tento první příspěvek na téma příplatků v akciových společnostech zastřešuje názorem, že nevidí důvod tomuto způsobu zvyšování vlastního kapitálu společnosti akcionářům bránit.⁶¹ K názoru se o několik let později připojuje také P. Čech, a to z obdobných důvodů jako J. Dědič.⁶²

Nelze však ještě bez dalšího říci, že je s tímto závěrem otázka přípustnosti příplatku v této době jednoznačně vyřešená. Jednoznačné zákonné řešení do tohoto tématu nevnesla ani rekodifikace a s ní nový zákon o obchodních korporacích, který setrval na výslovném připuštění příplatku pouze u společností s ručením omezeným. Tuto skutečnost navíc také podporoval Český účetní standard č. 012, který, týkající se tématu změn vlastního kapitálu, pracoval v oddílu věnovaném příplatkům pouze s účtováním o příplatcích ve společnostech s ručením omezeným.⁶³ Pravděpodobně pro odstranění jakýchkoliv výkladových pochybností se krátce po nabytí účinnosti zákona o obchodních korporacích k celé problematice vyjádřila také skupina KANCL ve výkladovém stanovisku vydaném pod č. 26, ve kterém se odborníci shodují, že poskytnutí příplatku akcionáře do vlastního kapitálu akciové společnosti je možné a dovolené.⁶⁴ Pro úplnost je ale však nutno připomenout, že se jedná pouze o doktrinární výklad, nikoliv závazný výklad

⁶¹ DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 93-94.

⁶² ČECH, P. in DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 351.

⁶³ České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Přístupné na internetových stránkách Ministerstva finance České republiky, Bod 3.2.1.

⁶⁴ Výkladové stanovisko č. 26 skupiny KANCL, op. cit. pozn. 59.

právních předpisů. I přes nezávaznost tohoto stanoviska se však autoři k tomuto názoru i nadále kloní. To je znatelné kupříkladu z komentářové literatury vydané v období po rekonstrukci, v níž se kolektiv autorů domnívá, že příplatek není zakázané využít ani u ostatních korporací, typicky akciové společnosti.⁶⁵ Za zmínku z tohoto období stojí také článek autorů J. Dědiče a P. Šuka, kteří již ve svém příspěvku pracují s tvrzením, že v teorii i praxi již o tom, že jsou příspěvky možné a dovolené i v poměrech akciových společností, není pochyb.⁶⁶ I mimo odborné publikace lze v posledních letech zaznamenat podporu tohoto názoru i v některých příspěvcích z řad odborné veřejnosti.⁶⁷ V současné podobě problematiky již tedy lze uzavřít, že není pochyb o přípustnosti příplatků u akciových společností; teorie je již bezmála dvě desítky let utvrzena a navíc, jak někteří autoři dovozují, stejně tak také praxe.⁶⁸

3.1.3. Argumenty pro přípustnost příplatku u akciových společností

Po dovození přípustnosti příplatků mimo základní kapitál v akciových společnostech je na místě se dále zabývat analýzou argumentů, na základě kterých různí autoři tuto skutečnost dovozují. Jak již bylo nastíněno výše, toto téma považuji za ideální vstup do problematiky obecné otázky spojování zvláštních povinností s akciemi, zejména z důvodu, že právě na těchto argumentech je následně v literatuře podporován charakter příplatků v akciových společnostech jako povinnosti, s čímž je následně pochopitelně spojena i otázka její inkorporovatelnosti do akcie. Připustíme-li totiž, že takové akcie koneckonců vytvořit lze, pak na základě stejných argumentů bude možné přistupovat i k otázce spojování zvláštních povinností s akciemi obecně.

Jako klíčovou vnímám úvahu, kterou již vyjádřil J. Dědič ve svém původním příspěvku z roku 2006, která směřuje na otázku přípustnosti příplatků v akciových společnostech optikou principu legální licence. Problém zde tkví nicméně v tom, že tento princip není přímočarý, jelikož jak kupříkladu dovedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku⁶⁹, v tomto případě přímo v kontextu právního jednání obchodních společností z hlediska principu legální licence, skutečnost, že není v zákoně obsažen výslovný zákaz určitého jednání, bez dalšího neznamena, že je toto jednání

⁶⁵ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 45, s. 343.

⁶⁶ DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 491.

⁶⁷ ČERNÝ, P., op. cit. pozn. 56, obdobně také například URBANEC, D., KOLAŘÍKOVÁ, M. *Příplatky v akciové společnosti*. Epravo.cz [online]. 2022 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/priplatky-v-akciove-spolecnosti-114625.html>.

⁶⁸ DĚDIČ, J., ŠUK, P. op. cit. pozn. 49, s. 491.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 1999, sp. zn. 32 Cdo 294/99.

dovolené; je nutné posuzovat také kontext jednotlivých ustanovení zákona. Na tomto názoru sice Nejvyšší soud i v následujících letech setrval,⁷⁰ ale v určitém smyslu ve své rozhodovací praxi nabídl také opačnou stranu mince tohoto argumentu. V pozdějším rozhodnutí⁷¹ totiž uvádí, že pokud však z takového kontextu, popřípadě zásad zákona či obecně českého právního řádu nelze dovodit, že by jednání nebylo nedovolené, pak je možné a dovolené. Výsledkem je tedy výklad principu legální licence, podpořený názorem Nejvyššího soudu, že při absenci výslovného zákazu je nutno posoudit, zda mimo takový zákaz neexistuje nějaká zásada, pravidlo, či cokoliv obdobného charakteru, co v kontextu zákona – a v extenzi také celého českého právního řádu – takovému jednání nebrání, avšak na straně druhé, jak Nejvyšší soud potvrzuje, pokud skutečně ničeho takového není, pak nic dalšího legalitě takového jednání nebrání. Je to právě na tomto závěru, tedy že příplatek je v akciové společnosti stále v mantinelech zásad a kontextu právní úpravy obchodního práva, na němž dovozuje jeho přípustnost v akciových společnostech řada autorů.⁷²

Jak J. Dědič tak P. Čech argumentují, že příplatek nepoškozuje práva akciové společnosti, akcionářů ani věřitelů.⁷³ O hledisku ochrany věřitelů neshledávám pochyb, prioritní postavení jejich nároku oproti nároku společníků ostatně není ničím sporným⁷⁴ a pokud by byla tato dichotomie narušena, bezpochyby by to vytvořilo pro přípustnost příplatků absolutní překážku. Drobné pochyby si dovoluji vyjádřit u zbylých dvou případů. Jak totiž definovat poškozování práv společnosti, akcionářů? Jako omezení či případně úplné zamezení možnosti uplatnění určitých zákonem přiznaných práv? Takové případy však zákon zná, připouští a dovoluje; kupříkladu zatížení majetku společnosti přeci omezuje – či kompletně zamezuje – dispozicemi s ním, přičemž jde o institut, který zákon sám nabízí. Zároveň, zákon přeci plně nechrání společnost a společníky vůči ekonomickému sebepoškozování (resp. uplatňování vlastních práv s negativními ekonomickými důsledky). Naopak, v případě společností zákon taková jednání výslovně ponechává na jejich odpovědnosti v rámci podnikatelského rizika.⁷⁵ Proto pochybuji o relevanci tohoto argumentu. Byl by namísto v případě, kdyby mířil na zásady či kogentní ustanovení zákona,

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003.

⁷² Původně DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 95, shodně však také ČECH, P. in DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 350-351, později také HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 45, s. 343.

⁷³ DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 94, ČECH, P. in DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 351.

⁷⁴ K. Kovaříček tuto přednost označuje za základní princip provozování společností. KOVAŘÍČEK, K. *Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 12.

⁷⁵ Srov. § 5 odst. 1 ObčZ, zejména in fine: „jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“

avšak v takovém případě by bylo možné takový argument subsumovat pod výše uvedený závěr – tedy pod mantinely principu legální licence.

Stejně tak tito autoři uvádí, že příplatek zvýší hodnotu společnosti, dobytnost jejích pohledávek a obecně úvěruschopnost společnosti.⁷⁶ Jelikož tímto způsobem dojde ke zvýšení vlastního kapitálu společnosti, aniž by tato skutečnost byla vyvážena hospodářsky zatěžujícími jevy v podobě úroků z úvěrů či prodeje majetku, není pochyb, že dojde ke zlepšení postavení věřitelů společnosti, a to i těch potenciálních – vyšší vlastní kapitál zvýší společnosti pravděpodobnost získání úvěru. Tento argument míří na zefektivnění dosahování účelu společnosti;⁷⁷ domnívám se však, že pro otázku právní přípustnosti není v tomto kontextu podstatně relevantní, zda je určitý postup hospodářsky výhodný či nikoliv. Označil bych ho proto pouze za argument podpůrný a sekundární.

Osobně jsem spíše názoru, že vhodnější argument obdobného charakteru jako v předchozím odstavci je obsažen také v příplatku samotném. Při teleologické analýze institutu příplatku lze dojít k závěru, že je z hlediska své konstrukce vytvořen na to, aby obecně umožnil společnosti efektivněji podnikat; s vyšším vlastním kapitálem přirozeně přichází i více možností, jak kapitál využít. Nic v účelu příplatku není vázáno či specificky konstruováno pro společnosti s ručením omezeným. Je to čistě nástroj, který funguje jako katalyzátor v podpoře dosahování cílů a fungování společností, které podnikají za účelem zisku. Tato úvaha mne vede k názoru, že úprava příplatku zákonně vázaná na společnosti s ručením omezeným je dána primárně historickým kontextem. Jak bylo již uvedeno výše, úprava příplatku byla uvedena již v zákoně o s.r.o. z roku 1906, přičemž při pohledu na historii úpravy akciových společností v Česku je zřejmé, že od svého počátku byla tato právní forma upravena velice dlouhou dobu pouze stručně.⁷⁸ Je možné, s ohledem na historii právní úpravy, že úprava příplatku pouze u společností s ručením omezeným je pouze opomenutím zákonodárce inkorporovat tento nástroj i do úpravy akciových společností, jelikož během vývoje této úpravy vždy absentovala zákonodárná vůle pro věnování hlubší

⁷⁶ DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 94, ČECH, P. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 351.

⁷⁷ Tím se v literatuře uvádí podnikání, viz např. LÁLA, D. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L. op. cit. pozn. 10, s. 5, avšak zde mám na mysli spíše dosahování zisku, ke kterému podnikání nepochybně směřuje.

⁷⁸ První úprava akciového práva v českých zemích za existence samostatného československého státu přichází až v roce 1949 (zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech), a to pouze stručným způsobem, přičemž změna přichází až po roce 1989, v podobě nového zákona č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech, který následně tvořil základ pro podobu úpravy akciových společností v obchodním zákoníku. Akciovým společnostem tudíž v právní úpravě nebyla věnována příliš hluboká pozornost až do 90. let. Srov. ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVORÁK, T. op. cit. pozn. 40. s. 267-268.

pozornosti tomuto tématu? Opomenutím uzákonit, že nástroj ideální pro podporu fungování kapitálových společností má být používán všemi kapitálovými společnostmi? Ač jde pouze o spekulaci, domnívám se, že úplně vyloučené to není.

Lze tedy uzavřít a shrnout, že přípustnost příplatku v akciových společnostech lze dovodit primárně na základě výkladu principu legální licence, respektive v důsledku absence jakýchkoliv zásad či principů, z kterých by bylo možné dovodit zákaz takového jednání nad rámec zákona, který výslovný zákaz neobsahuje. Pro přípustnost sekundárně také svědčí argumenty mířící na povahu a účel příplatku, označující ho za vhodný nástroj i v právních poměrech akciových společností.

3.1.4. Příplatek jako povinnost

Co se však týče akciových společností, je jednou věcí dovodit přípustnost příplatku, následně však vyvstává otázka, zda lze připustit příplatek i jako povinnost. O této otázce shoda v právní teorii příliš nepanuje. Je tomu zpravidla proto, že hlavním důvodem pro připuštění příplatků v akciových společnostech v první řadě je, jak bylo uvedeno výše, absence jejich kolize se základními zásadami či principy, které prostupují obchodní právo. Někteří autoři totiž pochybují, že by připuštění příplatku i jako povinnosti spojené s akcií nestálo v přímém rozporu s některou z těchto zásad.⁷⁹ Vnímají totiž jako jednu ze zásad skutečnost, že s ohledem na úpravu plnění ve prospěch tvorby vlastního kapitálu v akciové společnosti takové plnění nemůže být akcionářům nikým vnuceno. I v jiných případech, kdy akcionář vkládá do společnosti své finance, jako například při vkladu, splacení emisního ážia nebo příplatku na tvorbu rezervního fondu společnosti nikdy totiž nejde o donucení. Ve všech těchto případech se akcionář zavazuje dobrovolně smlouvou, tedy není nijak donucen s povinností souhlasit. Z toho důvodu považují příplatek jako povinnost v akciové společnosti za nepřípustný.

O několik let později se však v teorii objevil názor, který na tento závěr navazuje a přináší úhel pohledu, který svědčí rozdílnému závěru. J. Dědič a P. Šuk se přiklání k tomu, že v akciové společnosti skutečně platí zásada nepřípustnosti vnucování povinností akcionářům nad rámec zákona a dovozují ji z charakteru akciové společnosti jakožto společnosti ryze kapitálové. To je však doplněno názorem, že je samozřejmě přípustné, aby na sebe akcionář vzal povinnost vůči akciové společnosti na základě svého volného souhlasu. Pokud by tedy akciová společnost vydala

⁷⁹ DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., op. cit. pozn. 44, s. 95, shodně také ČECH, P. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 352.

akcie s příplatkovou povinností již při založení společnosti, popřípadě při zvyšování základního kapitálu, dělo by se tak vždy se souhlasem akcionářů – brali by na sebe povinnost, avšak ne vnučením. Otázkou by proto bylo, jak přistupovat k situaci, kdy společnost rozhodne o změně druhu akcií na akcie s příplatkovou povinností, avšak ne jednomyslně. Přehlasovaní akcionáři by tak sebe museli vzít příplatkovou povinnost i proti své vůli. Je pravda, že zákon o obchodních korporacích obsahuje mechanismy, které přehlasované akcionáře chrání, například v podobě institutů veřejného návrhu na odkoupení akcií dle § 355 ZOK nebo obraně spočívající v návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady dle § 428 ZOK. I přesto však autoři trvají na tom, že vnučení povinnosti stojí proti charakteru kapitálových společností a připouští tudíž příplatkovou povinnost skrze změnu akcií pouze v případě, že valná hromada rozhodne o takové změně jednomyslně. Dochází tedy k závěru, že za těchto podmínek nic nebrání tomu, aby příplatek měl v akciové společnosti i charakter povinnosti.⁸⁰

3.1.5. Inkorporace příplatkové povinnosti do akcií

Poprvé názor, že příplatkovou povinnost lze v akciové společnosti připustit i jako součást akcií samotné přináší již výše zmíněný R. Kříž ve svém příspěvku z roku 2016. Tvrdí, že vydání takových akcií je stále v souladu s principem smluvní volnosti společníků obchodní korporace,⁸¹ přičemž na tento princip nahlíží perspektivou I. Štenglové, založené na chápání účasti v obchodní korporaci optikou obligační, tedy jako smlouvy, z čehož vyvozuje otevřenost toho, jaká práva a povinnosti si společníci mezi sebou dohodnou. Jako mantinely takové smluvní volnosti uvádí, že dohodnuté jednání musí svým účelem vždy mířit na funkčnost společnosti, avšak vždy za předpokladu, že taková jednání nemíří proti zákonu (i např. v podobě jeho obcházení, příkladmo daňových předpisů), či proti dobrým mravům – například vytvořením neodůvodněné nerovnosti mezi společníky.⁸² K názoru R. Kříže se následně připojuje také J. Dědič v jejich společném příspěvku v roce 2018. Spojení příplatkové povinnosti s akcií označují za vhodné s tvrzením, že nevidí racionální důvody, proč takovému spojení za současného dodržení limitů vyplývajících z veřejného pořádku, dobrých mravů a statusu akciové společnosti odporovat.⁸³

⁸⁰ DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 500-501.

⁸¹ KRÍŽ, R., op. cit. pozn. 46, s. 353-354.

⁸² ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 43, s. 469.

⁸³ DĚDIČ, J., KRÍŽ, R. *Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií*. Obchodní právo. 2018, roč. 27, 3/18, s. 89.

Rovina této argumentace se v otázce přípuštění příplatkové povinnosti jako součást akcie objevuje i nadále. Ve společném příspěvku J. Dědič a P. Šuk opět zmiňují limity přípustnosti v podobě veřejného pořádku, dobrých mravů a statusu akciové společnosti; co nad rámec řečeného však přidávají, je podle nich již výše zmíněný soulad s klíčovou zásadou, že akcionářům nelze vnutit ničeho, co by stálo proti jejich vůli, tedy že příplatkovou povinnost lze spojit s akcií pouze za dodržení pravidla, že se tak stane dobrovolně ze strany každého z akcionářů.⁸⁴ K tomuto názoru se v komentářové literatuře kloní také I. Štenglová, která však k těmto požadavkům na inkorporaci příplatkové povinnosti nad rámec přidává ještě k posouzení poslední otázku, a to zda přípuštění vzniku takové zvláštní akcie nebrání smysl a účel úpravy akciových společností.⁸⁵

Shrneme-li tedy názory výše zmíněných autorů, lze přípustnost vtělení příplatkové povinnosti do akcií dovést na základě skutečnosti, že zákon nikterak výslovně nezakazuje takové jednání, z čehož lze dovozovat, s ohledem na princip legální licence a případně v jeho období také smluvní svobody společníků, že je nutné zkoumat, zda takový zákaz nevyplývá odjinud, kupříkladu ze zásad či kontextu jiných ustanovení zákona, případně právního řádu jako celku. Autoři nabízejí přehled oblastí, které je v takovém případě nutné zkoumat a posoudit. Jsou jimi veřejný pořádek, dobré mravy, status akciové společnosti a smysl a účel úpravy akciových společností. Na základě jejich posouzení uzavírají, že přípustnosti vtělení příplatkové povinnosti do akcií při dodržení těchto limitů nic neodporuje. Vedle toho jedním z limitů, ke kterému se výslovně přiklání, je zásada, podle níž nelze akcionářům vnutit povinnosti. Tedy závěr, že přijetí příplatkové povinnosti v akciích musí být v každém případě důsledkem dobrovolného rozhodnutí akcionáře.

Výsledkem diskuze v tématu příplatkové povinnosti jsou tudíž závěry, které fungují jako první obsáhlejší analýza argumentace směřující k přípustnosti spojování povinností s akciemi. S ohledem na skutečnost, že část této argumentace míří na pojmy, které nemají jednoznačně právně vymezené mantinely (příkladem veřejný pořádek nebo pojem statusových otázek společnosti), se v následující kapitole zaměřím na jejich bližší rozbor a také na konkretizaci těchto limitů, s tím, že cílem tohoto rozboru bude určit, zda jsou tyto argumenty dostatečné pro přípuštění zvláštních povinností v akciích obecně a případně také určení, které povinnosti budou v mezích této přípustnosti a které již nikoliv.

⁸⁴ DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 500-501.

⁸⁵ ŠTENGLOVÁ, I. § 276 [Možnost vydání akcií se zvláštními právy]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 631, marg. č. 8.

3.2. Přípustnost zvláštních povinností

V letech, které následují po prvních názorech zastávajících příplatkové povinnosti jakožto také povinnosti, která může být inkorporována přímo v akci, nastává v pohledu odborné veřejnosti znatelná změna, co se týče otázky obecné přípustnosti zvláštních povinností spojených s akcií. Již vůbec nelze vysledovat názory, které by toto spojení výslovně odmítaly; naopak, stále více autorů inkorporaci povinností připouští a podporuje. Kupříkladu J. Lasák se k této možnosti přiklání v článku z roku 2018, kde navíc toho téma upevňuje tvrzením, že i v té době již tuto variantu připouští i soudci⁸⁶ a to i přes to, že několik let zpátky zastával přesně opačný názor.⁸⁷ V literatuře se v tomto období k přípustnosti druhů akcií se zvláštními povinnostmi přiklání ve své monografii například také D. Lála,⁸⁸ přičemž tento názor utvrzuje i v následujících letech, společně s kolektivem dalších autorů.⁸⁹ Stejně závěry podporuje i komentářová literatura.⁹⁰ Ač v současné době nikdo z autorů přípustnost výslovně neodmítá, objevují se i některé pochybnosti. Kupříkladu dle názoru L. Joskové zůstává otázka zvláštních povinností spojených s akciemi i nadále sporná.⁹¹

Názorový trend, který odborná veřejnost zaujímá v posledních letech však nelze bez dalšího považovat za kompletní rozřešení tohoto tématu. Nelze totiž opomínat, že stále existuje celá řada autorů, kteří v minulosti s možností spojování povinností s akciemi nesouhlasili.⁹² Je proto na místě, nezávisle na současném převažujícím názorovém proudu, analyzovat argumenty pro přípustnost a nestranně posoudit, nakolik jsou legitimní a zda na jejich základě skutečně lze vystavět jednoznačný závěr o přípustnosti (či nepřípustnosti) spojování zvláštních povinností s akciemi.

⁸⁶ LASÁK, J., *Aplikační problémy zákona o obchodních korporacích*. Právní prostor [online]. 2018 [2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/aplikacni-problemy-zakona-o-obchodnich-korporacich>.

⁸⁷ LASÁK, J. in POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol., op. cit. pozn. 27, s. 270.

⁸⁸ LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 8.

⁸⁹ LÁLA, D. in ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L. op. cit. pozn. 10, s. 267.

⁹⁰ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 85, s. 631, marg. č. 8, stejně také LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1355.

⁹¹ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. op. cit. pozn. 7, s. 426.

⁹² Viz autoři uvedení v op. cit. pozn. 42.

3.2.1. Hranice aplikace principu legální licence v právu obchodních korporací

A priori je nutné si položit otázku, jakým způsobem přistoupit k argumentaci uvedené v rámci příplatkové povinnosti. Respektive, zda svědčí i pro otázku obecného spojování zvláštních povinností s akciemi a zda lze tyto závěry uplatnit i v posuzování jakékoliv jiné povinnosti, než je povinnost příplatková.

Co považují za klíčové je základní právně-systematická úvaha, skrz jejíž optiku většina autorů přistupuje k otázce přípustnosti příplatkové povinnosti. Tedy skutečnost, že z hlediska absence výslovného zákazu v zákoně je na místě zprvu posoudit, zda nelze tuto přípustnost dovodit s ohledem na princip legální licence. Jak již bylo rozvedeno výše, tento princip, jak Nejvyšší soud dovodil, neznamena bez dalšího přípustnost jakéhokoliv nezakázaného právního jednání, ale spíše posouzení, zda v mezích zákona neexistují limity v podobě zásad či kontextu, které by přípustnosti určitého jednání odporovaly.⁹³ Tento výklad je i v současné době nadále judikaturou podporován.⁹⁴ Co lze tedy v oblasti obchodního práva označit za tyto kontextuální limity a esenciální zásady? Zde se pochopitelně jako první nabízí posoudit ty, které jsou zmiňované v diskuzi v souvislosti s inkorporováním příplatkové povinnosti do akcií – dobré mravy, veřejný pořádek a status společnosti. Ač lze o každém z těchto témat napsat mnohé, pro účely této práce omezím analýzu těchto institutů pouze na takový rozsah, aby bylo možné posoudit jejich postavení v otázce obecné přípustnosti spojování povinností s akciemi. Stručně řečeno, zda tomu tyto instituty brání, či nikoliv.

3.2.1.1. Dobré mravy

Prvním ze základních limitů omezování autonomie vůle v soukromoprávní sféře, s kterým je nutné se vypořádat, je korektiv dobrých mravů. Jeho zákonný základ, ustanovení § 1 odst. 2 ObčZ, však nenabízí bližší vodítka k přiblížení jeho definice. To však svým způsobem záměrně – charakterem neurčitého právního pojmu totiž plní svou funkci korektivu uplatňování vůle právě díky tomu, že zůstává v právním řádu jako pojem nedefinovaný a nedefinovatelný, což umožňuje

⁹³ Primárně viz rozsudek Nejvyššího soudu, op. cit. pozn. 69, dále také usnesení Nejvyššího soudu, op. cit. pozn. 70.

⁹⁴ Viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 653/2012, ve kterém soud uvádí, že *“Od těchto závěrů nemá Nejvyšší soud důvod se odchýlit ani v projednávané věci.”* Či nedávný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 9 Cmo 130/2022.

širokou aplikaci na nejrůznější excesy a zákonem nepředvídané situace. Zkrátka, absence jeho přesné definice funguje jako zajištění jeho univerzality.⁹⁵

I přes neurčitost tohoto pojmu jsou však soudy nuceny se alespoň široce vypořádat s jeho vymezením. Pro práci s takto abstraktním institutem proto pokaždé musí jeho charakter dostatečně vymežit pro každý rozhodovaný případ.⁹⁶ Díky tomu se však, možná paradoxně, v judikatuře vytvořila jistá podoba chápání tohoto pojmu, byť široce a nekonkrétně, přesto lze však na těchto závěrech analyzovat povahu dobrých mravů alespoň natolik, aby bylo možné posoudit, zda s nimi koliduje přípustnost spojování povinností s akciemi, či nikoliv.

Nejvyšší soud opakovaně označuje dobré mravy za „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihující podstatné historické tendence jsou sdíleny rozhodující částí společnosti, a mají povahu norem základních.*“⁹⁷ Tento výklad podporuje i Ústavní soud, který ještě dodává jako součást definice etické zásady a požadavek souladu každého jednání s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.⁹⁸ Není proto myslím od věci tvrdit, pokud tyto pravidla blíže konkretizují, že jde o jistou škálu slušnosti a morálky, jejíž hranice jsou tvořeny dynamickým chápáním této škály, jejichž překročení by bylo morálně a společensky nepřijatelné.⁹⁹ To v praxi může znamenat požadavek na ekvitu jednání, resp. rovnost pozic účastníků právních vztahů, nezakládající neodůvodněnou nespravedlnost,¹⁰⁰ přičemž, jak blíže dovozuje K. Eliáš a co vnímám klíčové pro tuto práci, pouhá hospodářská nevýhodnost či vybočení z obvyklé praxe nejsou dostatečnými důvody pro založení takové nerovnosti, tedy rozporu s dobrými mravy.¹⁰¹

Vytvořením zvláštní akcie s inkorporovanou povinností nedojde dle mého soudu k vybočení z obvyklé praxe, ani k vytvoření takové míry hospodářské nerovnosti, abychom mohli hovořit o rozporu s dobrými mravy. Za prvé, vybočení z obvyklé praxe lze dle mého názoru stále

⁹⁵ HURDÍK, J., LAVICKÝ, P. *Dobré mravy (good faith a fair dealing v evropském právu)* in *Systém zásad soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 123.

⁹⁶ Srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1490/2019-II.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 473/96, uveřejněný pod číslem 16/98 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1998, sp. zn. 3 Cdon 51/96, uveřejněný pod číslem 5/2001 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, uveřejněný pod číslem 14/1998 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

⁹⁹ Obdobně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002.

¹⁰⁰ HURDÍK, J. *Dobré mravy*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁰¹ ELIÁŠ, K. *K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku*. Bulletin advokacie, 2015, č. 9, s. 13-24.

subsumovat pod princip legální licence; posuzování kolize s dobrými mravy by bylo příhodné až v případě, kdy by takové vybočení bylo natolik extrémní, že by zakládalo intenzivní, až neetickou nerovnost v postavení společníků, případně věřitelů a třetích osob, kterou zde však neshledávám. Ve stejném duchu lze poukázat na možnost spojovat s akciemi různé druhy práv – ty mohou přeci drobné nerovnosti vytvářet, avšak to zákon toleruje. Za druhé, neshledávám zde ani dostatečnou míru hospodářské nerovnosti. S ohledem na možnost různých velikostí podílů akcionářů a přípustnost tvorby zvláštních druhů akcií lze tvrdit, že jistá hospodářská nerovnost je vlastně zákonem při fungování kapitálových společností předpokládána; proto myslím, že korektiv dobrých mravů míří spíše na zachování rovnosti v rámci přístupu zákona k jednotlivým účastníkům právních vztahů. Z toho důvodu se vracím k názoru J. Dědiče a P. Šuka při posuzování příplatkové povinnosti.¹⁰² Shodně s těmito autory jsem přesvědčen, že už by bylo za hranicí této nerovnosti, pokud by bylo možné spojit povinnosti s akcií takovým způsobem, aby byly některým akcionářům proti jejich vůli vnuceny, klasicky jejich přehlasováním. Jsem proto názoru, že spojování zvláštních povinností s akciemi je v souladu s dobrými mravy, ovšem pouze tehdy, pokud nejsou takové povinnosti akcionářům proti jejich vůli vnucovány.

3.2.1.2. Veřejný pořádek

Při posuzování souladu s veřejným pořádkem opět narážíme na problém spočívající v neurčitosti tohoto institutu. Stejně jako dobré mravy je tento pojem označován za nedefinovatelný,¹⁰³ avšak na rozdíl od dobrých mravů se liší ve svém způsobu uplatnění. Veřejný pořádek se totiž neuplatní samostatně, ale vždy ve spojení s konkrétním zákonným ustanovením.¹⁰⁴ Obecněji lze vymezit tento institut tak, že posuzování souladu právní normy s veřejným pořádkem znamená posuzování jejího působení na dodržování určitých mezí normativního systému společnosti. Přítomnost těchto mezí zajišťuje vytvoření optimálního stavu fungování společnosti a jejich překročení by tento stav nepřijatelným způsobem narušilo. Tento stav je vytvářen a udržován prostřednictvím jednotlivých právních norem. Zkoumání souladu určitého jednání s veřejným pořádkem tedy v souhrnu znamená, že posuzujeme, zda nezasahuje do konkrétní právní normy takovým způsobem, který by nepřiměřeně překračoval tyto meze a

¹⁰² Viz DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 500-501.

¹⁰³ HURDÍK, J., LAVICKÝ, P., op. cit. pozn. 95, s. 123, stejně také ELIÁŠ, K., op. cit. pozn. 101, s. 13-24.

¹⁰⁴ PETROV, J. § 1 [*Soukromé a veřejné právo. Kogentní a dispozitivní ustanovení*]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V., op. cit. pozn. 20, marg. č. 67.

narušoval tak určitý optimální stav fungování společnosti.¹⁰⁵ Jak však napovídá důvodová zpráva k občanskému zákoníku, v praxi se tento požadavek promítne do posuzování soukromých právních poměrů z hlediska jejich transparentnosti; účelem korektivu veřejného pořádku je primárně bránit libovůli při vyplňování mezer v právním řádu bez přesvědčivého odůvodnění. Jinými slovy, zda určité ujednání stran nevyplňuje mezery v právním řádu takovým způsobem, který by nepřiměřeně zasahoval do právního postavení třetích osob a měnil jejich práva či povinnosti.¹⁰⁶ Stejný závěr podporuje i komentářová literatura.¹⁰⁷

Při posuzování souladu určitého ujednání s veřejným pořádkem je tudíž nutné se zaměřit na určení, zda disponuje potenciálem zasáhnout do právních poměrů třetích osob, respektive, zda takový zásah nemá neúměrně negativních důsledků a nepůsobí nepřiměřeně k jejich tíži. Domnívám se, že při připuštění spojení zvláštních povinností s akciemi není subjektů, kterým by byla tato skutečnost nepřiměřeným způsobem k tíži. Při zachování požadavku vysloveného v předchozí kapitole, tedy že takové povinnosti nikdy nebudou akcionářům vnuceny, je podle mého soudu logické, že vůči akcionářům nikdy tato skutečnost nebude nepřijatelně k tíži, jelikož vždy budou povinnost akceptovat na základě své svobodné vůle. Respektive, nákup akcií s sebou může nést jistou úroveň investičního rizika, to však nelze označit za natolik nepřijatelný zásah, aby založilo rozpor s veřejným pořádkem, zejména pokud je podstupováno dobrovolně. Pokud jde o další osoby, přichází v úvahu posoudit také postavení věřitelů společnosti. Na jedné straně lze předpokládat, že při inkorporaci povinností do akcií bude záměr společnosti vždy směřovat k podpoře jejího fungování a maximalizaci její hodnoty. V takovém případě je otázka věřitelů jednoznačná; s vyšší hodnotou společnosti roste dobytost jejich pohledávek, tedy dochází k podpoře jejich pozice. Společnosti samozřejmě nemohou perfektně předvídat vývoj trhu. Reálně může dojít k situaci, kdy inkorporovaná povinnost povede naopak ke ztrátě solventnosti, a tudíž oslabení postavení věřitelů. To však opět nelze označit za natolik intenzivní zásah do jejich pozice, abychom mohli namítat rozpor s veřejným pořádkem. Oslabení pozice věřitele v důsledku chování společnosti je naprosto přirozený fenomén, ke kterému běžně v praxi dochází. Zkrátka, při úvahách, zda je inkorporování zvláštních povinností do akcií natolik intenzivním zásahem do práv a zájmů věřitelů či obecně třetích osob, aby šlo o rozpor s veřejným pořádkem, docházím k závěru,

¹⁰⁵ Toto vymezení viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2007, č. j. 2 As 78/2006-64, na kterém i nadále ve své rozhodovací praxi Nejvyšší správní soud setrval, srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2009, č. j. 6 As 19/2009-75.

¹⁰⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz, k § 1.

¹⁰⁷ PETROV, J. § 1 [*Soukromé a veřejné právo. Kogentní a dispozitivní ustanovení*]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V., op. cit. pozn. 20, marg. č. 67.

že nikoliv. Shledávám proto, že připuštění spojování zvláštních povinností s akciemi tudíž neodporuje korektivu veřejného pořádku.

3.2.1.3. Statusové otázky

Další potenciální omezení autonomie vůle jednajících, stejně tak vycházející z § 1 odst. 2 ObčZ, spočívá v zákazu ujednání porušujícího práva týkající se postavení osob, typicky označovaného jako status.¹⁰⁸ Co lze považovat za tyto tzv. statusové otázky ve vztahu k právnickým osobám je v teorii předmětem rozsáhlých diskuzí, které již probíhají více než desítku let¹⁰⁹ a jejichž bližší analýza by mohla být předmětem samostatné diplomové práce. Pro potřeby této kapitoly proto považuji za dostatečné, pokud bude možné alespoň uzavřít, že spojování povinností s akciemi je buďto nesporně statusovou otázkou, či lze alespoň tuto skutečnost přesvědčivým způsobem dovodit.

I přes dlouhotrvající debatu lze na části problematiky statusových otázek však vysledovat jistou shodu. Jak Nejvyšší soud potvrdil ve svém stanovisku,¹¹⁰ do statusových otázek spadá zejména vymezení jednotlivých orgánů korporací, jejich působnost a jejich rozhodování. Co je však předmětem diskuzí je škála tohoto vymezení.¹¹¹ Některé názory se kloní spíše k restrikci, tedy že statusové otázky míří pouze na ty nejzákladnější znaky korporací, které od sebe odlišují jejich jednotlivé formy;¹¹² na druhou stranu se také objevují hlasy, které zastávají extenzivní pojetí, kupříkladu, že do statusových otázek spadá i vnitřní struktura a pravidla jednání jednotlivých orgánů právnické osoby.¹¹³

V každém případě však lze vysledovat, že statusové otázky, ať už připustíme jejich interpretaci restriktivním či extenzivním způsobem, vždy míří na obdobnou myšlenku; v každém případě jde o snahu najít komponenty právnické osoby, které lze označit za esenciální pro její existenci a odlišení její právní formy. V podobném pojetí ke statusovým otázkám přistupují také

¹⁰⁸ KŘÍŽ, R. *Statusová otázka právní úpravy působnosti valné hromady akciových společností*. Bulletin advokacie, 2021, č. 10, s. 23-31.

¹⁰⁹ Za všechny uvádím příspěvek ŠUK, P. *Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic*. Ad Notam, 2019, č. 3, v němž je mnohost názorů k této problematice velice patrná.

¹¹⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

¹¹¹ KŘÍŽ, R. op. cit. pozn. 108, s. 23-31.

¹¹² EICHLEROVÁ, K.: *Může být jednatel ustanoven do funkce jinak než valnou hromadou?* in BEJČEK, J., ŠILHÁN, J., VALDANS, J. (eds.): *Dny práva 2015, Část I. – Zákonná regulace vs. smluvní úprava?* Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 42.

¹¹³ TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář*, Svazek 1, § 1-117, Praha: Leges, 2013, s. 63.

K. Ronovská s B. Havlem, kteří je v tomto duchu blíže konkretizují jako vymezení pravidel vzniku, zániku a minimální kompetenční struktury právnické osoby a jejich povinných orgánů tak, aby bylo stále zachováno jejich odlišení.¹¹⁴ S tímto vymezením se ztotožňuji, neboť věřím, že přesvědčivě shrnuje myšlenku statusových otázek a zároveň ji lze v této podobě použít pro posouzení potenciální kolize s přípustností spojování povinností s akciemi.

Modifikace povinností obsažených v akcích není dle mého názoru něčím, co by v akciové společnosti mělo transformativní vliv na podobu její právní formy, strukturu povinných orgánů či jakýmkoliv jiným způsobem modifikovalo akciovou společnost natolik, aby tím byla narušena její základní podstata a zákonná pravidla jejího vzniku, zániku či fungování. Dokud je základní kapitál rozvržen do akcií, jak zákon u akciových společností předpokládá a čímž také tuto právní formu odlišuje a s akciemi jsou spojena zákonem předvídaná práva (zejména viz § 256 odst. 1 ZOK), pak je dle mého názoru status akciové společnosti zachován i při modifikaci obsahu akcií zvláštními povinnostmi. Aby však byl tento názor kompletní, je k němu nutno dodat myšlenku, která je patrná v příspěvku P. Šuka,¹¹⁵ tedy že i přesto, že vytváření zvláštních druhů akcií nemusí odporovat statusu akciové společnosti, to bez dalšího neznamena, že konkrétní práva či povinnosti, které do akcie inkorporujeme, nebudou kolidovat se statusovou úpravou společnosti.

Uzavřel bych tudíž, že otázka vydávání akcií se zvláštními povinnostmi je obecně v souladu se statusovou úpravou akciových společností. Ostatně, pokud by vytváření zvláštních druhů akcií odporovalo statusu akciové společnosti, pak by se to jistě promítlo i v úpravě tvorby akcií se zvláštními právy – ty však zákon výslovně připouští. V každém případě je však nutné zachovat požadavek, že inkorporovaná povinnost nebude žádným způsobem upravovat základní podobu společnosti či strukturu jejích orgánů, tedy aby důsledkem takové povinnosti nebylo cokoliv, co by mířilo na relativizaci základních znaků akciové společnosti jakožto právní formy.

3.2.2. Soulad se smyslem a účelem úpravy akciových společností

Aby však určitý projev autonomie vůle prošel testem principu legální licence, nad rámec výslovně uvedených hranic v rámci § 1 odst. 2 ObčZ je nutné se vypořádat ještě s jednou otázkou, která je s tímto ustanovením nedílně spjata. Posoudit je třeba ještě také soulad autonomní úpravy povinností se smyslem a účelem právních norem upravujících akciové společnosti, respektive

¹¹⁴ RONOVSÁ, K., HAVEL, B. *Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?* Obchodněprávní revue, 2016, č. 2, s. 38.

¹¹⁵ ŠUK, P. op. cit. pozn. 109.

v tomto případě zejména norem upravujících práva a povinnosti akcionářů. Tento požadavek je závěrem rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu, který dovozuje, že z hlediska § 1 odst. 2 části věty před středníkem ObčZ jsou nepřipustná taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy – odchylná právní úprava je v pořádku, dokud právní normě zachová její smysl a účel. Pokud jej však odchylná úprava nezachovává, je ujednání, jehož následkem je do smyslu a účelu právní normy zasaženo, nepřipustné a tedy zakázané.¹¹⁶

Máme-li tedy posoudit soulad tvorby akcií se zvláštními povinnostmi se smyslem a účelem zákona, musíme se vypořádat s ustanoveními, které by mohly takové tvorbě bránit. První potenciální kolize se nabízí v podobě ustanovení § 256 odst. 1 ZOK, které uvádí akcii jako cenný papír, s nímž je spojeno „*právo akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku nebo na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací*“, tedy výslovně s ním nespojuje žádnou povinnost. I v tomto vymezení však lze spatřovat jistou úroveň flexibility. Nelze totiž přehlédnout, že zákonodárce právo podílet se na řízení, zisku a likvidačním zůstatku společnosti umožňuje „*podle tohoto zákona a stanov společnosti*“, čímž vymezení obsahu akcie, tedy jakým konkrétním způsobem si v rámci zákonných mezí akcionáři tato práva ve stanovách upraví, ponechává na jejich vůli. Ztotožňuji se proto s názorem D. Lály, když uvádí, že podle něho proto toto ustanovení nemůže „*(...) představovat limit autonomie vůle, když samotnou autonomii vůle zdůrazňuje*“.¹¹⁷ Z toho důvodu proto nemyslím, že bylo smyslem a účelem zákonodárce dle tohoto ustanovení obsah akcií limitovat pouze na práva, nýbrž spíše vyslovit tezi, vůči jakému účelu má obsah akcií směřovat a ponechat přitom konkrétní podobu tohoto obsahu na vůli akcionářů. I pokud v akcii totiž bude obsažena zvláštní povinnost, tato skutečnost nemusí nijak kolidovat s tím, že je akcie dle definice § 256 odst. 1 ZOK stále cenným papírem, s nímž jsou spojena práva na řízení, zisku a likvidačním zůstatku společnosti.

Jako druhé je také nutné posoudit ustanovení § 276 odst. 1 ZOK, dle kterého „*akcie, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh*“. Narážíme zde na obdobný problém, tedy uvedení pouze práv, nikoliv povinností. Tím však nelze bez dalšího dovodit jejich nepřipustnost; některé povinnosti jsou přeci s akcií spojeny, jak bylo již uvedeno v předchozích kapitolách, přímo ze zákona. Ostatně, komentářová literatura vykládá toto ustanovení s odkazem na § 31 ZOK, který definuje podíl v obchodní korporaci, a to slovy „*(...) účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí*“, přičemž akcie je cenným papírem, v němž je tento podíl

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020.

¹¹⁷ LÁLA, D., op. cit. pozn. 18, s. 54.

inkorporován.¹¹⁸ Jinak řečeno, optikou § 31 ZOK tedy akcie ex lege obsahuje jak práva, tak také povinnosti. To v důsledku znamená, že ustanovení § 276 odst. 1 ZOK je nutno vykládat tak, že nemíří na implikaci nepřipustnosti povinností, ale spíše na formulaci, že druh akcie má být vymezen shodností svého obsahu. Připustíme-li tento výklad, pak skutečnost, že tímto obsahem mohou být dovozeny mimo práv také povinnosti, smyslu tohoto ustanovení ve svém důsledku neodporuje.

3.2.3. Dilema otevřených akciových společností a ochrany retailového investora

Nelze však opomenout ještě jednu dimenzi posuzování smyslu a účelu. Posuzování dle předchozí kapitoly, které Nejvyšší soud prosazuje, míří na soulad s konkrétními zákonnými ustanoveními. Někteří autoři¹¹⁹ však přistupují k otázce přípustnosti spojování povinností s akciemi také skrze posuzování souladu takového ujednání se smyslem a účelem fungování akciové společnosti jako celku, tedy soulad s její podstatou, fungováním a celkovým kontextem, který svým způsobem shrnuje ale i přesahuje „pouhý“ soulad s jednotlivými zákonnými ustanoveními. Pro posouzení souladu s úpravou akciové společnosti jako celku tedy začněme vymezením, co je akciovou společností a jak na ni nahlížet. Obecně lze říci, že oproti společnostem s ručením omezeným jsou akciové společnosti blíže zaměřené na širší akcionářskou základnu, u které se předpokládá nižší míra participace na řízení společnosti a s tím spojené zpravidla volnější (případně žádné) vazby mezi jednotlivými akcionáři. Stejně tak se u akciových společností počítá spíše s velkou likviditou akcií a přístupem akcionáře ke svému podílu spíše jako k investici nežli k nástroji participace na dění společnosti.¹²⁰ Tomu odpovídá také struktura orgánů akciových společností nebo způsob ručení (resp. neručení) akcionářů.¹²¹

Toto vymezení akciové společnosti nastiňuje obrysy klíčového problému, na který přípustnost spojování povinností s akciemi potenciálně naráží. Na jedné straně totiž, jak už se ostatně také někteří autoři¹²² k tomuto argumentu nepřímo vyjadřovali v rámci příplatkové

¹¹⁸ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1354.

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. pozn. 85, s. 631, marg. č. 8, stejně tak JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 426.

¹²⁰ LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 7.

¹²¹ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 426.

¹²² Srov. DĚDIČ, J. in ŠTENGLOVÁ, I. op. cit. pozn. 44, s. 94, ČECH, P. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P., op. cit. pozn. 37, s. 351.

povinnosti, připuštění zvláštních povinností podporuje smysl a účel akciové společnosti v relaci k společnosti samotné, jejím akcionářům (se zachováním požadavku dle J. Dědiče a P. Šuka na nepřipustnost vnučení povinností¹²³) a stejně tak věřitelům společnosti. To však nemusí platit pro každou akciovou společnost. Výše řečené může plně platit u soukromých společnostech, kde je míra participace akcionářů zpravidla vyšší. Odlišná situace však může být v rámci společností veřejně obchodovaných. Akcionář takové akciové společnosti je spíše investorem a jak upozorňuje L. Josková, standardizace akcií, tedy předpoklad, že jsou s akciemi spojena zpravidla pouze práva a akcie jsou tedy spíše investičním nástrojem, je předpokladem pro jejich likviditu.¹²⁴ Retailový investor¹²⁵ zpravidla ani nepředpokládá, že bude jakkoliv participovat na každodenním běhu společnosti a akcie nabývá spíše čistě jako investici. Není proto nemyslitelné, že pokud by existovala možnost, že s takto nabytými akciemi mohou být spojeny i zvláštní povinnosti, snížilo by to ochotu retailových investorů akcie nakupovat. Na jedné straně by to pro ně znamenalo potenciální zatížení jejich investice dalším rizikem, které by povinnost mohla představovat pro jejich postavení, na straně druhé její ztížení vytvořením požadavku v každém individuálním případě zkoumat, zda nakupovaná akcie náhodou neobsahuje také povinnosti.¹²⁶ Navíc, lze usuzovat, že majorita retailových investorů ani nedisponuje dostatečnými právními či ekonomickými znalostmi, aby byli s to rozeznat a informovaně vyhodnotit důsledky určitých povinností, které mohou být v jimi nakupovaných akciích obsaženy. Tento názor podporuje i Ministerstvo spravedlnosti, které uvádí, že investoři zpravidla nezkoumají stanovy a je proto třeba nabyvatele akcií chránit, aby s akcií neočekávaně nekoupili také povinnost.¹²⁷ Naskýtá se tudíž dilema – je předpokládaná pasivita (tj. absence povinností) retailového investora u veřejně obchodovaných akciových společností natolik podstatná pro likviditu akcií, aby bylo možné tvrdit, že jejím prolomením přidáním potenciálních povinností do akcií bude také narušen smysl a účel akciových společností?

Domnívám se, že nikoliv. Za prvé, nejsem přesvědčen, že akcie spojená s povinností bude bez dalšího odrazovat investory, protože bude považována za rizikovější. Pokud totiž jde o míru rizikovosti nabízených akcií, jen stěží si představit, že by společnost nabízela akcie spojené s

¹²³ DĚDIČ, J., ŠUK, P., op. cit. pozn. 49, s. 500-501.

¹²⁴ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 426.

¹²⁵ Zde použito jako zažitá zkratka pro nepodnikající fyzické osoby v postavení drobných (tj. neinstitucionálních) investorů, srov. MERENDA, D., SIMON, R. *Spotřebitel finančních služeb a retailový investor*. Obchodněprávní revue, 2020, č. 1, s. 31.

¹²⁶ JOSKOVÁ, L. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. pozn. 7, s. 426.

¹²⁷ Viz odpověď Ministerstva spravedlnosti na připomínku autora citovaná v článku JANOŠEK, V. *Inkorporování zvláštní povinnosti do akcie*. Epravo.cz [online]. 2018 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/inkorporovani-zvlastni-povinnosti-do-akcie-108051.html>.

povinností pro jejich potenciální nabyvatele, aniž by k tomu měla dobrý důvod. Veřejně obchodovaná akciová společnost nevloží do svých akcií povinnost, aniž by se jí to ekonomicky nevyplatilo. Když už tudíž společnost k inkorporaci povinnosti do akcií přistoupí, promítne se to vždy na jejich hodnotě. Připustíme-li tedy, že povinnost může představovat pro investora riziko, pak je také nutné dodat, že toto riziko bude vždy vyváženo protihodnotou zvýšené hodnoty investice. A pokud předpokládáme, že akciová společnost bude ekonomicky racionální, pak bude vždy tato protihodnota stejná nebo vyšší než riziko, které přináší – jinak by k takovému riziku v první řadě společnost nepřistoupila. Jde tedy o mechanismus podstoupení rizika výměnou za investici. Právě proto zde nevidím kolizi se smyslem a účelem akciové společnosti – není totiž právě tento mechanismus nedílnou součástí smyslu a účelu veřejně obchodovaných akciových společností? Domnívám se, že vyšší rizikovost akcií by měla jednoznačně odrazující funkci pro investory (a tudíž celkově negativní vliv na likviditu akcií) pouze tehdy, pokud by riziko nebylo ničím vyvážené. To ale vždy vyvážené bude – hodnotou, kterou s sebou pro společnost inkorporovaná povinnost přinese.

K posuzování rizik lze navíc také dodat úvahu, že pokud bude v případě veřejně obchodovaných akciových společností do zvláštního druhu akcií vložena nějaká povinnost, bude vždy v zájmu společnosti, aby šlo o povinnost, která nebude pro retailového investora natolik nepřijatelná (například komplexností svého obsahu), aby ho odradila. Samozřejmě si lze představit emise rizikovějších akcií, kde je velké riziko vyváženo velkým potenciálem zisku. Avšak u emisí, kde bude cílem přilákat větší množství retailových investorů spíše předpokládám, že případné povinnosti v akciích vždy budou obsahovat pouze minimální úroveň rizika či obecně jakéhokoliv zatížení investora, aby ve svém úhrnu nebyly pro retailové investory neatraktivní. Příkladem příplatková povinnost – při větší emisi akcií lze předpokládat její výši na minimu, aby společnost v souhrnu neztratila více zisku na odrazených investorech, než kolik by získala z příplatků.

Za druhé, vnímám přístup, že retailového investora je nutné chránit před tím, aby náhodou nekoupil s akcií i povinnost, za nadbytečný. Je legitimní prosazovat ochranu slabší strany, avšak každá ingerence do autonomie vůle musí být pečlivě zvážena a oblast ochrany investorů není výjimkou.¹²⁸ Podle mého názoru je již za hranicí legitimacy chránit investora, který investuje na svou vlastní odpovědnost (a tudíž riziko) před sebou samým. Pokud bychom pro tento závěr hledali zákonnou oporu, nelze opomíjet, že nákup akcií je konec konců nákupem věcí a investor, jakožto

¹²⁸ HUSTÁK, Z., SMUTNÝ, A. *Investiční služby a nástroje po rekonstrukci*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 26.

kupující, si tudíž dle § 1107 odst. 1 ObčZ má počínat obezřetně¹²⁹ a zjišťování případných povinností v akcích bezpochyby spadá do skutečností, které o kupované věci měl a mohl vědět. Tomuto přístupu svědčí i elementární soukromoprávní zásada, *vigilantibus iura scripta sunt* (právo náleží bdělým). V paradigmatu této zásady je mechanismus soukromého práva již od počátku postaven na individuální iniciativě subjektů, pokud jde o realizaci jejich právních zájmů.¹³⁰ Relevanci aplikace této zásady na situaci nabyvatelů akcií shledává i komentářová literatura.¹³¹ Jelikož nabyvatel má možnost seznámit se s tím, jaká práva a povinnosti nabývá nahlédnutím do obchodního rejstříku nebo stanov společnosti, je to právě skrze optiku této zásady, pomocí níž lze dovozovat, že pokud tak nabyvatel neučinil ač měl a mohl, pak zanedbal ochranu svých práv a nemůže se tak dovolávat své neznalosti.¹³²

Za třetí, nemyslím, že výše nastíněné dilema obstojí proti argumentu proporcionality. Připusťme dvě množiny subjektů. Na jedné straně české akciové společnosti, soukromé i veřejně obchodované a jejich akcionáři a v extenzi také věřitelé, tedy všechny osoby, které by eventuálně mohly přímo těžit z přípustnosti inkorporování povinností do akcií, ať už v podobě zisku, dobytnosti pohledávek či vyšší flexibility a efektivity fungování společnosti. Na straně druhé počet retailových investorů, kteří nakupují akcie českých veřejně obchodovaných akciových společností. Obdržet konkrétní čísla je samozřejmě nereálné, ale není nemyslitelné, že množina retailových investorů bude podstatně menší. Zejména s ohledem na skutečnost, že počet akciových společností přijatých k obchodování na veřejném regulovaném trhu v České republice je nepatrný.

Z těchto důvodů se proto domnívám, že neodporuje podstatě akciových společností, pokud bychom připustili inkorporaci povinností i do akcií těch společností, které jsou veřejně obchodované. Na jedné straně jsem si vědom pozice retailových investorů a jejich případný vliv na likviditu akcií, který by přítomnost povinností mohla mít. Avšak při zvážení jejich pozice, případných rizik a proporcionality jejich ochrany jsem zkrátka názoru, že na skutečnost, že si část retailových investorů nejspíše nepřečte údaje v obchodním rejstříku či stanov společnosti, do které investují, je kompletní zákaz povinností v akcích neadekvátní reakcí.

¹²⁹ JANOŠEK, V. op. cit. pozn. 127.

¹³⁰ HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 139.

¹³¹ ŠTENGLOVÁ, I. § 276 [Možnost vydání akcií se zvláštními právy]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. op. cit. pozn. 85, s. 632, marg. č. 8.

¹³² Tamtéž.

3.2.4. Postavení retailového investora v judikatuře a trend evropského práva

I přes výše rozvedené argumenty je však v konečném důsledku v působnosti soudů a zákonodárce, jaký postoj zaujmou vůči pozici retailového investora, pokud jde o přístup k jeho ochraně. V kontextu spojování povinností s akciemi tedy postoj k otázce, zda je spíše v zájmu ochrany investora inkorporací zvláštních povinností oponovat či ponechat potenciální riziko nákupu akcie společně i s nepředvídanou povinností v rámci jeho individuální odpovědnosti. Je proto namístě se ptát, zda lze v judikatuře anebo z perspektivy zákonodárce v současné době vysledovat a identifikovat nějaké konstantní trendy v přístupu k retailovým investorům.

I přesto, že judikatura v současnosti nedisponuje pevným modelem retailového investora, lze i tak vidět v rozhodovací praxi v soukromoprávní rovině při jeho ochraně opakovanou aplikaci modelu průměrného spotřebitele jakožto konzumenta investičních služeb.¹³³ V tom ohledu lze v judikatuře spatřovat jistý posun v přístupu k průměrnému spotřebiteli. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích totiž uvádí, že u průměrného spotřebitele má být míra jeho pozornosti posuzována přísněji než dříve,¹³⁴ přičemž v současné době již nestačí spotřebiteli pouhá povrchní či zběžná pozornost.¹³⁵ Tyto závěry mne vedou k úvaze, že soudy chápou retailové investování spíše paradigmatem dobrovolného podstupování rizika v rámci individuální obezřetnosti, nežli aby se stavěly do role paternalistického ochránce spotřebitele, u kterého se předpokládá jistá míra opomíjení vlastní odpovědnosti.

Tuto úvahu ostatně podporuje východisko, na kterém oba výše zmíněné judikáty staví svůj liberálnější přístup k průměrnému spotřebiteli. Tím je rozvedení pojmu průměrného spotřebitele v preambuli Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách. Ta přistupuje k průměrnému spotřebiteli jako k osobě, která disponuje dostatkem informací a je v rozumné míře pozorná a opatrná, a to s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory.¹³⁶ Tedy nikoliv osoba neobezřetná, ale spíše osoba informovaná.

Trend tohoto přístupu k retailovému investorovi se zdá být z pozice evropského práva i nadále podporován. Evropská komise v relativně nedávné době (květen 2023) zveřejnila návrh legislativního balíčku obsahujícího novelu pěti směrnic finančního trhu, který má směřovat právě

¹³³ MERENDA, D., SIMON, R. op. cit. pozn. 125, s. 31.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3895/2007.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4384/2008.

¹³⁶ Bod 18 preambule Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

k ochraně a posílení pozice retailových investorů.¹³⁷ Navrhovaná opatření míří zejména na zjednodušení přístupu a dostupnosti informací o investičních produktech pro retailové investory, požadavky na marketing investičních produktů na sociálních médiích a jiných digitálních platformách a podporu finanční gramotnosti.¹³⁸ Zkrátka, nikoliv shovívavější přístup k vlastní odpovědnosti investora, ale spíše zjednodušení a úprava dostupnosti informací o investičních produktech, aby mohl investor jednodušším a přehlednějším způsobem činit investiční rozhodnutí. Evropská komise tedy setrvává na modelu retailového investora jako rozumné, dostatečně opatrné osoby, která si vyhodnotí dostupné informace a investuje na vlastní odpovědnost. Evropská komise se tedy spíše pokouší zaměřovat své snahy na dostupnost a kvalitu těchto informací.

Ve světle tohoto trendu evropského práva a stejně tak judikatury českých soudů, která jej reflektuje, tudíž shledávám, že je v souladu se současným modelem retailového investora zanechat požadavek seznámit se s veřejně dostupnými informacemi o akciích a jejím obsahu (tj. případném nákupu povinnosti inkorporované v akciích) čistě na jeho vlastní odpovědnosti, aniž by bylo namísto jakkoliv ochraňovat jeho očekávání, že kupuje pouze práva. Investiční vztah, do kterého retailový investor vstupuje, je tedy vhodné vnímat spíše jako rovnováhu odpovědností, přičemž slabší strana tohoto vztahu má být chráněna ne eliminací jejích povinností, ale spíše odstraněním přílišné nerovnováhy mezi stranou-profesionálem a stranou-neprofesionálem. Seznámení se alespoň se základními povinnostmi právního vztahu je tudíž v takovém případě minimum, co po svéprávné, zodpovědné osobě lze požadovat.¹³⁹

3.2.5. Přípustnost zvláštních povinností a jejich praktická podoba

Na závěr analýzy rozličných skutečností, které mohou představovat limit pro tvorbu zvláštních povinností v akciích docházím k výstupu, že není v právním řádu přítomna obstrukce, která by tuto tvorbu znemožňovala. Argumenty, které lze namítat proti inkorporaci povinností neshledávám natolik závažné, aby ospravedlnily její úplný zákaz. Spíše naopak; zdá se, že úprava

¹³⁷ Ministerstvo financí: Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele. *Evropská komise zveřejnila návrh legislativního balíčku k pravidlům na ochranu retailových investorů* [online]. 2023 [cit. 2023-10-18] Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/aktuality/2023/evropska-komise-zverejnila-navrh-legisla-3407>.

¹³⁸ European Commission. *Press release: Capital Markets Union: Commission proposes new rules to protect and empower retail investors in the EU* [online]. 2023 [cit. 2023-10-18] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2868.

¹³⁹ MERENDA, D., SIMON, R. op. cit. pozn. 125, s. 31.

akciových společností by neměla problém s povinnostmi v akcích pracovat, pokud nepůjde o povinnosti, které by jakkoliv odporovaly dobrým mravům, veřejnému pořádku, statusu nebo také smyslu a účelu akciové společnosti. Avšak které konkrétní povinnosti to jsou? Jaký typ povinností by již stál za hranicí přípustnosti? Je proto nutné doplnit celou problematiku spojování zvláštních povinností s akciemi ještě o otázku jejich případných konkrétních podob.

Hned zpočátku je samozřejmě příhodné uvést příplatkovou povinnost, dovození jejíž přípustnosti svým způsobem fungovalo jako vstup do celé problematiky povinností v akcích. Z ní lze dovodit úvahu, že přípustné mohou být také určité další povinnosti s charakterem peněžního plnění – připustíme-li totiž povinnost, která přispívá část finančních prostředků do vlastního kapitálu korporace, pak není nemyslitelné dovodit i přípustnost povinností založených na obdobném mechanismu. Takovými povinnostmi mohou být kupříkladu příspěvek v případě mimořádných výdajů společnosti nebo povinnost akcionáře poskytnout společnosti určité procento svého podílu na zisku společnosti zpět.¹⁴⁰ V takových případech není nerealistická představa, že takové povinnosti budou zpravidla navázány na určité podmínky, kupříkladu ekonomické či účetní ukazatele společnosti. V obdobném duchu je stejně tak možné připustit i povinnost ve formě poskytnutí zápůjčky společnosti, úročenou i bezúročnou.¹⁴¹

Jsem názoru, že své využití by v praxi jistě našlo spojování povinností nájemního typu s akciemi. Zejména zemědělský pacht se nabízí jako praktický způsob, jakým podnitit drobné vlastníky zemědělské půdy k podnikatelské aktivitě. V případě, že neplánují její prodej, avšak sami nedisponují prostředky a zázemím, aby takovou půdu obhospodařovali, by pro takové osoby bylo praktické jejich sdružení v akciové společnosti, přičemž zvláštní typ akcií by obsahoval povinnost jejich zemědělskou půdu společnosti propachtovat. Tímto způsobem by nepřišli o vlastnictví pozemku, bylo by jim umožněno z něj skrze podnikání společnosti těžit a byl by zde přítomen také prvek bližšího vztahu k společností obhospodařované půdě, jelikož by byla jejich vlastní. A z titulu akciové společnosti by bylo kdykoliv možné zajistit financování přibráním investorů pomocí vytvoření a emise typu akcií bez pachtovní povinnosti. Nemyslím, že by zákonu odporovalo, pokud by bylo skončení pachtu navázáno na skutečnost, kdy propachtovatel přestane být akcionářem; pro skončení pachtu stačí i odkaz na dostatečně určitelnou skutečnost či událost.¹⁴² Obdobnou konstrukci si dokáží představit i například v podobě povinnosti nájmu jiných

¹⁴⁰ LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 205.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² MLYNÁŘ, V. § 2332 [Základní ustanovení]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. op. cit. pozn. 20, marg. č. 7.

než zemědělských nemovitostí (bytových či nebytových prostor) za podobným modelem podnikání.

Představitelné jsou i povinnosti, které lze úhrnně nazvat jako povinnosti zbožového charakteru.¹⁴³ Jistě by našel své využití typ akcie, který specificky míří na dodavatele určitého zboží, které je pro akciovou společnost výrobním vstupem (např. surovina pro akciovou společnost, která je potravinářským závodem), a to inkorporováním povinnosti takové zboží dodat. Takto konstruovaná akcie by fungovala k přilákání dodavatelů, a tedy zvětšení dodavatelské základny. Garance dodaného zboží by v konečném důsledku znamenala vyšší míru stability v hospodaření společnosti. Akcionáři-dodavatelé by pak mohli být v rámci této zvláštní akcie motivováni kupříkladu vyšším podílem na zisku. Stejně tak lze připustit i opačnou dynamiku, vytvoření akcionáře-odběratele, kde by protiváhou pro jakoukoliv výhodu obsaženou v akci byla například povinnost odebrat přebytečné sezónní zboží co ve skladu společnosti zbývá na konci prodejní sezóny v předem určeném objemu.

Vedle aktivních povinností by své uplatnění nejspíše našly také povinnosti spočívající ve zdržení se určitého jednání. S ohledem na současný pokračující trend digitalizace a přesouvání marketingu společností do online prostoru je logické, že by společnosti uvítaly větší míru kontroly nad obsahem spojovaným s jejich obchodní firmou. Ani pro laika není totiž nemyslitelné dovést závěry marketingových analytiků, že obsah spojovaný se společnostmi v médiích má potenciál ovlivnit hodnotu akcií společnosti – a to i permanentně.¹⁴⁴ Spatřuji proto jako praktickou možnost vytvoření akcie spojené s povinností akcionáře nevystupovat v médiích či jinak na veřejnosti způsobem přičitatelným společnosti, aniž by takový výstup byl jakkoliv společností schválen, například statutárním orgánem či oddělením marketingu.

Nabízí se i otázka úpravy povinnosti zdržet se jakýchkoliv konkurenčních jednání. Podle Nejvyššího soudu není zákaz konkurence pro společníky součástí povinnosti loajality,¹⁴⁵ lze tudíž uvažovat, že jej bude možné přidat jako zvláštní povinnost. Zákonodárce sice potvrzuje dispozitivnost zákazu konkurence,¹⁴⁶ nikterak blíže se však nevyjadřuje k jeho navázání i na

¹⁴³ LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 205.

¹⁴⁴ LACKA, E., BOYD, E., IBIKUNLE, G., KANNAN, P. K. *Measuring the Real-Time Stock Market Impact of Firm-Generated Content*. Journal of Marketing [online]. American Marketing Association, 2022, 86(5) [cit. 2023-10-19]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00222429211042848>.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu, op. cit. pozn. 24.

¹⁴⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz.

společníky. I přesto se však zákaz konkurence v akcích jeví jako přípustný. Koneckonců, bylo by vždy na dobrovolném rozhodnutí akcionáře, zda se k takovému omezení zaváže.¹⁴⁷

3.2.6. Limity tvorby zvláštních povinností

Již při rozvedení konkrétních potenciálních podob zvláštních povinností lze vidět, že jejich tvorba není v žádném případě bezbřehá. Pro kompletní pohled na věc je nutné také posoudit a nalézt pevné limity, které budou tvořit jednoznačné mantinely zvláštních povinností při jejich tvorbě. Některé z nich jsou již nastíněny v oddílech výše, v této části bude věnována pozornost jejich shrnutí.

Z hlediska povinností s charakterem peněžitého plnění bude nepřipustné, jak je již rozvedeno v kapitolách výše, spojovat s akcií jakákoliv finanční plnění, která směřují k přenesení úhrady podílu na ztrátě společnosti na akcionáře, respektive jakýkoliv obdobný mechanismus odpovídající ručení. Z hlediska statusové úpravy společnosti by šlo o nepřipustný zásah, který mění povahu akciové společnosti jako takové způsobem, který odporuje podobě právní formy, kterou pro ni zákon předvídá.¹⁴⁸

U veškeré polemiky nad různými povinnostmi, při kterých má mít akcionář povinnost plnit vůči společnosti nepeněžité plnění (například zmíněným poskytnutím zboží) nelze opomenout upozornění D. Lály, který zdůrazňuje, že v každém případě bude nutné respektovat zákonný zákaz uvedený v § 435 odst. 3 ZOK ohledně udělování pokynů statutárnímu orgánu do obchodního vedení. Proto bude nutné povinnosti, které spočívají v jakémkoliv nepeněžitém plnění formulovat takovým způsobem, aby bylo v konečném důsledku na diskreci statutárního orgánu, zda tohoto plnění využije. Zkrátka, pokud bude akcionář mít povinnost nabídnout, ale statutárnímu orgánu bude zachováno právo přijmout, pak nedochází ke kolizi se zákazem udělování pokynů do obchodního vedení.¹⁴⁹

Očividným limitem bude v každém případě sjednání takové povinnosti, jejíž plněním by se akcionář dopouštěl protiprávního jednání.¹⁵⁰ Takové ujednání bude bezpochyby narážet na

¹⁴⁷ ŠTENGLOVÁ, I. § 441 [*Zákaz konkurence*]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. op. cit. pozn. 85, s. 940, marg. č. 7.

¹⁴⁸ Srov. LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 205.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 206.

¹⁵⁰ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1355.

základní zákonný mantinel pro autonomii vůle v soukromoprávních vztazích vyjádřený v § 1 odst. 2 ObčZ. směřující na výslovné zákonné zákazy.

Lze také upozornit na veškeré povinnosti, které směřují na převzetí jakýchkoliv plnění od společnosti, příkladem povinnost odběru zboží. Výše takových plnění (zpravidla tedy cena zboží) může způsobovat problémy, pokud bude společnost skrz její výši akcionáře při odběru jakkoliv zvýhodňovat, zpravidla v podobě slevy, případně úplně bezúplatného odběru. Takové zvýhodnění by defacto představovalo dividendu, která vzniká nad rámec úpravy rozdělování zisku, což by tuto úpravu nepřipustným způsobem obcházelo.¹⁵¹ Lze však uvažovat, že by v takových případech i přesto mohl být zachován soulad se zákonnými pravidly rozdělování zisku, pokud by byla situace dopodrobna rozvedena ve stanovách a byla plně kompatibilní s § 348 ZOK.

Za nesporný limit považuji spojování jakýchkoliv pracovních povinností s akciemi.¹⁵² Jsem názoru, že taková povinnost by byla jednoznačným zásahem do statusové úpravy akciové společnosti. Participace akcionáře v takto aktivní míře je znakem společností na opačném konci spektra, společností osobních. I situace, kdy pouze některé akcie obsahují pracovní povinnost a ostatní akcie nikoliv vnímám jako přílišné připodobnění rozdělení akcionářů na skupinu silně osobního charakteru (s pracovní povinností) a skupinu kapitálového charakteru (bez ní), tedy konstrukci defacto komanditní společnosti. Akcionář samozřejmě může být zároveň zaměstnancem společnosti; ve světě se konec konců stále častěji objevuje u akciových společností koncept ESOP¹⁵³ a Česká republika není výjimkou.¹⁵⁴ Avšak akcie jako odměna zaměstnanci za výkon či věrnost, která není vázána na jeho zaměstnání a může ji dle vlastního uvážení například dále prodat není tím stejným jako akcie, s níž by byl nedílně svázán výkon práce jako povinnost.

3.2.7. Úvahy de lege ferenda

V návaznosti na hledání, zda je v právním řádu prostor pro tvorbu zvláštních povinností u akcií a dále také posuzování mezí, jak daleko ještě zákon umožňuje akcionářům při tvorbě akcií

¹⁵¹ ŠUK, P. in ČECH, P. a ŠUK, P. op. cit. pozn. 42, s. 269, stejně také LÁLA, D. op. cit. pozn. 18, s. 206.

¹⁵² LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol., op. cit. pozn. 5, s. 1355. Autoři však v tomto oddílu blíže nerozvádí, v čem spatřují nepřipustnost pracovních povinností.

¹⁵³ Employee stock option plan, zkráceně ESOP, je koncept rozdělování určitého objemu akcií společnosti mezi její zaměstnance jako odměna či incentiva. Srov. HOBBS, Joel. *Employee Stock Ownership Plans (ESOPs), Including S Corporation ESOPs and Anti Abuse Measures* [online]. Internal Revenue Service, 2013 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-tege/epchd804.pdf>.

¹⁵⁴ Viz koncept zvýhodněných akcií pro zaměstnance obsažený v ustanovení § 258 ZOK.

zajít se pochopitelně nabízí úvaha, že by nebylo od věci, aby zákonodárce eventuálně věnoval alespoň minimální úroveň pozornosti této problematice. I pouze drobný signál ze strany zákonodárce, který upřesňuje jeho postoj k této otázce by byl vítanou změnou. Ideální samozřejmě spatřuji situaci, kdy zákonodárce problematiku upraví v zákoně výslovně. Je otázkou, do jaké míry přistoupit k případné novelizaci, která by nějakým způsobem vnesla do zákona jednoznačný závěr ohledně přípustnosti povinností u akcií. Z minimalistické perspektivy se nabízí navrhnout pouze drobnou úpravu § 276 odst. 1 ZOK, která povinnosti u akcií připustí, byť jednoduchým přidáním slov „a povinností“ do znění tohoto odstavce. Minimální úprava, která však definitivně vyřeší postoj zákonodárce a alespoň vnese dodatečnou právní jistotu do celé problematiky.

Stejně tak je možné si představit přístup, ve kterém dojde k promítnutí nejenom přípustnosti, ale také dodatečných detailů do zákona. Kupříkladu odstavec, který pro vyloučení pochybností zmíní některé konkrétní limity tvorby zvláštních povinností. Anebo, obdobně jak je tomu u zvláštních práv spojených s akciemi, by nebylo nemyslitelné výslovně uzákonit nejvíce diskutovanou a nejpravděpodobněji i nejvíce potenciálně užitečnou povinnost, tj. povinnost příplatkovou, obdobně jako je výslovně upravena u společností s ručením omezeným (srov. § 162 a násl. ZOK).

Problematické však je, že zakotvení pouze přípustnosti povinností ve svém úhrnu představuje jednoznačnější část celé otázky uzákonění a nemyslím, že by způsobovala přílišné problémy. Horší by však byla druhá část, a to rozřešení, jakým způsobem přistoupit ke konkrétním povinnostem a jejich limitům. Otázka uzákonění přípustnosti povinností v akcích koneckonců naráží na skutečnost, že právo není pouze text, ale také kontext. Připuštění povinností v tomto ohledu pouze otevírá Pandořinu skříňku posuzování každé konkrétní povinnosti a její soulad s veškerými překážkami, které pro ni mohou v zákoně i mimo něj stát – ať už v podobě zásad, statusové úpravy, či jakýchkoliv jiných potenciálních zábran. Je otázka, nakolik by nutnost takového posuzování pro každý individuální případ byla zatěžující pro akciové společnosti. Avšak nemyslím, že by byla nepřijatelná; konec konců, pokud by se akciová společnost rozhodla vytvořit akcii se zvláštní povinností, zpravidla by tak neučinila bez rozmyslu a dostatečné právní prověrky a vždy by tento záměr podrobila dostatečné právní a rizikové analýze.

I přes veškeré závěry kapitoly týkající se ochrany retailových investorů v případě veřejně obchodovaných akciových společností ale ani tak nespátřuji jako kompletně nereálné, pokud se zákonodárce rozhodne této problematice věnovat, že přistoupí k vytvoření rozdílné úpravy či alespoň dostatečně právně-systematického rozdělení pro povinnosti přípustné pro inkorporaci v soukromých akciových společnostech a pro povinnosti u společností veřejně obchodovaných. Je

možné, že zákonodárce na rozdíl od trendu evropského práva zaujme k retailovým investorům spíše paternalistický postoj a nakonec umožní ve veřejně obchodovaných společnostech pouze inkorporaci povinností v omezené míře – kupříkladu pouze finančního charakteru, s tím, že bude v zákoně nastaven plošný limit navázaný na hodnotu akcie, který nesmí částka týkající se finanční povinnosti v akcii překročit.

Co je však z mého pohledu jednoznačné je skutečnost, že pro toto téma by rozhodně bylo vhodnější, kdyby se mu dostalo alespoň nějaké pozornosti zákonodárce. Teorie se k němu již nějakou dobu vyjadřuje a zákonodárce tak z mého pohledu má dostatečné teoretické podklady pro jeho zvážení a analýzu. Jako jednu z funkcí práva vnímám skutečnost, že funguje jako formalizovaná reakce společnosti na poptávku po úpravě určitých společenských vztahů. Jsem přesvědčen, že zejména obchodní právo je (i v celosvětovém měřítku) velice dynamická oblast, čemuž jednoznačně přispívá i její značná dispozitivnost. Užitečnosti takové právní oblasti proto nesvědčí, pokud je nějaká otázka ponechána příliš dlouhou dobu bez jednoznačné odpovědi zákonodárce. Z hlediska dynamičnosti této oblasti není nemyšlitelné, že v budoucnu vyvstanou další a zdaleka komplikovanější otázky z oblasti korporátního práva, přičemž argumenty k jejich vyřešení se mohou ukrývat právě ve vyřešení současných otázek s nejednoznačným řešením. Zkrátka, i s přihlédnutím, že k zavedení určitého právního institutu v praxi je vhodné ho nejprve nechat projít analýzou právní teorie, myslím, že již otázka spojování povinností s akciemi dostala dostatečný prostor v teorii skrze úvahy mnoha autorů¹⁵⁵ a na tahu je nyní zákonodárce.

¹⁵⁵ Zde stojí za připomenutí, že první přímá zmínka pochází již z roku 2016 z pera R. Kříže, srov. KŘÍŽ, R. op. cit. pozn. 46, s. 363-364 a první nepřímá úvaha již z roku 2013 od I. Štenglové. Srov. ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. op. cit. pozn. 43, s. 469.

Závěr

Z hlediska komplexity práva obchodních korporací není vždy jednoduché najít jednoznačné odpovědi na otázky, které nejsou v tomto právním odvětví ještě stoprocentně rozřešené. Škála případných úskalí a skutečností, které je nutné posoudit je často velice široká. Jen vzácně lze najít konkrétní ustanovení, které by nabízelo jednoznačnou odpověď; mnohem pravděpodobněji bude nutné posoudit mnohem abstraktnější skutečnosti, které mnohdy ani samy nedisponují pevnou definicí. Posuzování přípustnosti spojování povinností s akciemi není v tomto ohledu žádnou výjimkou. Pro jednoznačné rozřešení této otázky je nutné vzít v potaz posouzení široké škály institutů a argumentů, které právo a doktrína obsahují, aby bylo možné vyvodit jednoznačný, odůvodněný závěr.

Je patrné, že spojování povinností s akciemi je oblast, které na jedné straně zákonodárce neseznal potřebu věnovat větší pozornost a ani ve společnosti (resp. v oblasti fungování akciových společností) nevznikla prozatím po úpravě této oblasti dostatečná poptávka na to, aby zákonodárce podnikla k její hlubší analýze. I přesto však zákon a doktrína obsahují množství vodítek, skrze které lze posoudit přípustnost či nepřípustnost tohoto institutu. Tato práce ve svých kapitolách posoudila soubor těchto skutečností a jejich relevanci, a to zejména ve světle principu legální licence. Závěry, které z tohoto posouzení vychází, nemusí nutně být koncem celé debaty ohledně spojování povinností s akciemi. Avšak jsem přesvědčen, že úvahy uvedené v této práci jsou postaveny na dostatečně pevných argumentech, aby bylo možné tvrdit, že podporují závěr o přípustnosti tvorby zvláštních povinností v přesvědčivé míře.

Hledání odpovědi na otázku přípustnosti spojování povinností s akciemi je jednoduché, pokud ji pojmemme obecně – lze totiž bez dalšího samozřejmě uvést, že v první řadě existují povinnosti zákonné. Ty lze ve svém souhrnu popsat jako reakci zákonodárce na některé specifické, zákonem předvídané situace, přičemž mezi nimi nejvíce vyvstává povinnost loajality. Jednak povinnost loajality vyvstává širokým rozpětím svého uplatnění, ale zároveň také jako důležitý signál pro posuzování přípustnosti povinností zvláštních. Z přístupu doktríny i judikatury k povinnosti loajality v počátcích její analýzy je totiž patrné, že absence zákonného základu nemusí být pro připuštění i jiných než zákonných povinností v akcích absolutní překážkou.

Pro jednoznačnou odpověď na otázku přípustnosti spojování zvláštních povinností s akciemi však není absence výslovné zákonné úpravy jediným problémem. Tento závěr je patrný z analýzy příplatkové povinnosti u akciových společností. Skrze ni totiž část autorů dochází k otázce inkorporace příplatkové povinnosti přímo do akcií a formulují některé potenciální překážky, s kterými by se inkorporace mohla potýkat. Již zde dochází jednoznačnému závěru, že

není přijatelné, aby byla povinnost akcionáři jakkoliv vnučena (například jeho přehlasováním). Spatřují prostor pro inkorporaci v rámci principu legální licence, avšak za předpokladu, že existují limity, kterými zákon princip legální licence ohraničuje.

Po jejich prozkoumání se však jeví limity principu legální licence jako dostatečně široké. Tvorba akcií se zvláštními povinnostmi stále spadá do přípustného rozsahu autonomie vůle, který legální licence zajišťuje. Nejzřetelnější limit lze spatřovat v úpravě statusových otázek akciových společností, která jasně brání vzniku povinností, které by svým charakterem měnily podobu právní formy společnosti, respektive, přílišným způsobem ji modifikovaly mimo rámec její zákonem předvídané podoby. Žádné z potenciálních překážek se tudíž pro tvorbu zvláštních povinností nezdají být absolutními. Lze dojít k závěru, že tvorba akcií se zvláštními povinnostmi nikterak neodporuje ani povaze akciových společností. Zároveň také, jakkoliv může připuštění této tvorby u veřejně obchodovaných akciových společností působit na retailové investory, stále lze shledat, že je toto působení v souladu se smyslem a účelem fungování akciových společností a nabývání akcií jako investice. Shrnutím posuzovaných skutečností docházím k závěru, že tato práce přesvědčivě odpovídá, že ano, spojování zvláštních povinností s akciemi je přípustné. Avšak s doplněním, že bude nutné dodržet určité limity této tvorby.

Je otázkou, jakým způsobem by v praxi přípustnost tvorby zvláštních povinností našla konkrétní uplatnění. V závěrečných kapitolách jsou rozvedeny úvahy o některých konkrétních podobách, ale nelze popřít, že jde o velice specifické situace. Co však považuji za v praxi šířeji uplatnitelné je přítomnost příplatkové povinnosti v akciích. Po bližším rozvedení její funkce a případného přínosu pro akciové společnosti je její potenciál pro praxi v tomto ohledu velice patrný.

V závěru si dovoluji zopakovat myšlenku, že je v konečném důsledku na zákonodárci, jak k této oblasti přistoupí a zda v dalších letech uvidíme bližší rozvedení spojování povinností s akciemi jak v zákoně, tak eventuálně také v praxi. Prozatím lze však alespoň uzavřít, že ač otázka zůstává otevřenou, lze i přesto, jak dovozují v této práci, tvorbu zvláštních povinností v akciích považovat (s určitými limity) za přípustnou a uvést, že ať už s ní bude v budoucnu pracováno jakýmkoliv způsobem, zákon je její přítomnosti otevřen.

Seznam zkratek

ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ZNP	Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
ZOP	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
ZPKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BEJČEK, J., ŠILHÁN, J., VALDANS, J. (eds.): *Dny práva 2015*, Část I. – Zákonná regulace vs. smluvní úprava? Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8192-5.

ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-164-1.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Beckova edice právo a hospodářství. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-404-9.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-587-2.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-961-8.

ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-807-4000-485.

HENDRYCH, D. a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

HURDÍK, J., LAVICKÝ, P. *Systém zásad soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5063-1.

HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2001-6.

HUSTÁK, Z., SMUTNÝ, A. *Investiční služby a nástroje po rekonstrukci*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-533-6.

KOTÁSEK, J. a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-515-2.

KOVAŘÍČEK, K. *Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5.

LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.

LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-881-2.

LÁLA, D. *Druhy podílů v kapitálových společnostech*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-778-1.

MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář*, Svazek 1, § 1-117, Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

POKORNÁ, J., HOLEJŠOVSKÝ, J., LASÁK, J., PEKÁREK, M. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. Academia iuris (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-475-9.

SLOVÁKOVÁ, Z., CHROMÁ, M., PAUKNEROVÁ, M. *České obchodní právo*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2007. ISBN 978-80-85889-95-6.

ŠTENGLOVÁ, I. (ed.). *Pocita Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-81-4.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Velké komentáře. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L. *Akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-914-3.

ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-834-1.

Odborné články

DĚDIČ, J., ŠUK, P. *Příplatky v akciové společnosti*. in *Sborník mezinárodní konference XXVI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2018, s. 491.

DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R. *Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií*. *Obchodní právo*. 2018, roč. 27, 3/18, s. 89.

DĚDIČ, J. *Práva a povinnosti akcionáře*. *Obchodní právo*. 1996, roč. 5, 1/96, s. 4.

ELIÁŠ, K. *K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku*. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 9, s. 13-24.

GÜRLICH, R. *Akciová společnost – akcie a cenné papíry*. Novinky z rekodifikace – advokátní kancelář GÜRLICH & Co., 2014, č. 21, s. 1.

JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 9, s. 259-267.

KŘÍŽ, R. *Několik poznámek k problematice příplatku mimo základní kapitál u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s přihlédnutím k příplatku nepeněžitému* in *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie: sborník příspěvků k VIII. ročníku mezinárodní vědecké konference*, 1. vyd. Praha: Troas, 2016. ISBN 978-80-88055-01-3. ISSN 2571-4074, s. 363-364.

KŘÍŽ, R. *Statusová otázka právní úpravy působnosti valné hromady akciových společností*. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 23-31.

MERENDA, D., SIMON, R. *Spotřebitel finančních služeb a retailový investor*. *Obchodněprávní revue*, 2020, č. 1, s. 31.

RONOVSKÁ, K., HAVEL, B. *Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?* *Obchodněprávní revue*, 2016, č. 2, s. 38.

ŠTENGLOVÁ, I., ŠUK, P. *Zvláštní druhy akcií jako nástroj účasti akcionářů na řízení společnosti*. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 7-8, s. 46-52.

ŠUK, P. *Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic*. *Ad Notam*, 2019, č. 3.

Seznam použitých internetových zdrojů

BUGOVÁ, B., KONEČNÁ, P. *Sistace hlasovacích práv aneb kdy nemůže společník vykonávat hlasovací právo – I. část*. *Epravo.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sistace-hlasovacich-prav-aneb-kdy-nemuze-spolecnik-vykonavat-hlasovaci-pravo-i-cast-115296.html>.

ČERNÝ, P. *Příplatek mimo základní kapitál jako efektivní způsob posílení vlastního kapitálu*. *Epravo.cz* [online]. 2018 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/priplatek-mimo-zakladni-kapital-jako-efektivni-zpusob-posileni-vlastniho-kapitalu-107267.html>.

JANOŠEK, V. *Inkorporování zvláštní povinnosti do akcie*. *Epravo.cz* [online]. 2018 [cit. 2023-10-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/inkorporovani-zvlastni-povinnosti-do-akcie-108051.html>.

LASÁK, J., *Aplikační problémy zákona o obchodních korporacích*. *Právní prostor* [online]. 2018 [2023-10-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/aplikacni-problemy-zakona-o-obchodnich-korporacich>.

Ministerstvo financí: Oddělení 3603 – Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele. *Evropská komise zveřejnila návrh legislativního balíčku k pravidlům na ochranu retailových investorů* [online]. 2023 [cit. 2023-10-18] Dostupné z:

<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/aktuality/2023/evropska-komise-zverejnila-navrh-legisla-3407>.

URBANEC, D., KOLAŘÍKOVÁ, M. *Příplatky v akciové společnosti*. Epravo.cz [online]. 2022 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/priplatky-v-akciové-spolecnosti-114625.html>.

Seznam použitých právních předpisů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 58/1906 Ř. z., o společnostech s omezeným ručením

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech

Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí)

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů

Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, uveřejněný pod číslem 14/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3895/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 1999, sp. zn. 32 Cdo 294/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1490/2019-II.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4384/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 473/96, uveřejněný pod číslem 16/98 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1998, sp. zn. 3 Cdon 51/96, uveřejněný pod číslem 5/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2007, č. j. 2 As 78/2006-64.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2009, č. j. 6 As 19/2009-75.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 9 Cmo 130/2022.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1441/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 653/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004.

Seznam zahraničních zdrojů

European Commission. *Press release: Capital Markets Union: Commission proposes new rules to protect and empower retail investors in the EU* [online]. 2023 [cit. 2023-10-18] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2868.

HOBBS, Joel. *Employee Stock Ownership Plans (ESOPs), Including S Corporation ESOPs and Anti Abuse Measures* [online]. Internal Revenue Service, 2013 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-tege/epchd804.pdf>.

LACKA, E., BOYD, E., IBIKUNLE, G., KANNAN, P. K. *Measuring the Real-Time Stock Market Impact of Firm-Generated Content*. Journal of Marketing [online]. American Marketing

Association, 2022, (86(5) [cit. 2023-10-19]. Dostupné z:
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00222429211042848>.

Seznam ostatních zdrojů

České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Přístupné na internetových stránkách Ministerstva finance ČR.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 104/2008 Sb. o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), č. 104/2008 Dz.

Výkladové stanovisko č. 26 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014.

Abstrakt – povinnosti spojené s akcií

Tato diplomová práce prozkoumává otázku, zda je možné s akcií mimo práv spojit také povinnosti, přičemž bližší pozornost je věnována problematice tvorby povinností zvláštních – její přípustnosti, limitů a případných konkrétních podob. Práce si klade za cíl podat jednoznačnou odpověď na otázku, zda lze s akciemi spojovat povinnosti, respektive konkrétněji zda je v kontextu práva obchodních korporací přípustné, aby akciové společnosti tvořily zvláštní typy akcií, jejichž obsahem by byly zákonem výslovně nepředvídané zvláštní povinnosti.

Práce v první části prochází stručným představením povinností, které jsou s akciemi výslovně spojeny se zákona, s tím, že o něco bližší pozornost je věnována rozvedení povinnosti loajality. Hlavní část práce tvoří oddíl zaměřený na přípustnost tvorby zvláštních povinností s akciemi, tedy takových povinností, které zákon výslovně nepředvídá. Práce do tohoto oddílu vstupuje skrze bližší analýzu problematiky příplatků v akciových společnostech a s ní spojené otázky příplatkové povinnosti jakožto povinnosti spojené s akcií. Závěry z analýzy příplatkové povinnosti jsou následně použity jako záchytné body pro otázku přípustnosti tvorby akcií se zvláštními povinnostmi. Hlavní těžiště práce tvoří následné posuzování, zda v zákoně či kontextu zákona existují limity, které by mohly odporovat tvorbě akcií se zvláštními povinnostmi, přičemž k analýze je přistupováno primárně z optiky principu legální licence (a jejich limitů v kontextu korporátního práva). Ač je primárně veškeré posuzování založeno na názorech vyjádřených v doktríně či judikatuře, práce i tak zejména v pozdějších kapitolách ve větší míře přistupuje k problematice skrze vlastní závěry, úvahy a polemiky. Závěr celé analýzy přípustnosti spojování zvláštních povinností s akciemi je věnován zamyšlení nad potenciální konkrétní podobou zvláštních povinností a konkrétními limity jejich tvorby, přičemž je prostor věnován také některým úvahám de lege ferenda.

Klíčová slova: povinnosti akcionářů, zvláštní povinnosti, akcie

Abstract – obligations associated with shares

This thesis focuses on the question whether it is possible to associate obligations with shares in addition to rights, with closer attention to the issue of the creation of special obligations - their permissibility, limits and possible specific forms. The thesis aims to provide an unambiguous answer to the question whether obligations can be associated with shares, or more specifically whether it is permissible in the context of corporate law for joint stock companies to create special types of shares, the content of which would be special, unforeseen by law, obligations.

In the first part of the thesis, a brief introduction of the obligations that are explicitly linked to shares by law is made, with a little more attention being paid to the elaboration of the duty of loyalty. The main part of the thesis consists of a section focusing on the permissibility of creating special obligations with shares, i.e. obligations that are not expressly provided for by the law. The thesis enters this section through a closer analysis of the issue of surcharges in joint stock companies and the related issue of the surcharge obligation as a share-related obligation. The conclusions from the analysis of the surcharge obligation are then used as clues to the question of the permissibility of creating shares with special obligations. The main focus of the work is the subsequent assessment of whether there are limits in the law or in the context of the law that could contradict the creation of shares with special obligations, and the analysis is approached primarily from the optics of the principle of legal licence (and its limits in the context of corporate law). Although primarily all of the assessment is based on views expressed in doctrine or case law, the thesis nevertheless, particularly in the later chapters, approaches the issue to a greater extent through its own conclusions, reasoning and polemics. Finally, the entire analysis of the permissibility of linking special obligations to shares is devoted to a reflection on the potential concrete form of special obligations and the specific limits of their creation, while space is also devoted to some *de lege ferenda* considerations.

Key words: shareholder obligations, special obligations, shares